

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SOCIOLOGIJO

ELVIR TURSUNOVIĆ

**INTEGRACIJA PRISELJENCEV IZ OBMOČJA BIVŠE
JUGOSLAVIJE V VEČINSKO AVSTRIJSKO DRUŽBO NA DUNAJU**

Diplomsko delo

Mentor: Dr. Damjan Mandelc

Ljubljana, 2016

Sociologija

Za pomoč pri izdelavi diplomskega dela se želim najprej iskreno zahvaliti mentorju dr. Damjanu Mandelcu, ki je bil pripravljen sprejeti mentorstvo moje diplomske naloge, s tem pa mi je omogočil tudi izvedbo te izredno zanimive raziskave.

Obenem se želim zahvaliti tudi dr. Jeleni Tošić in dr. Ayşe Çağlar, ki sta sicer zaposleni na Inštitutu za socialno in kulturno antropologijo v sklopu Fakultete za družbene vede na Dunajski univerzi. S svojim znanjem o antropološkem raziskovanju sta mi podali smernice za delovanje na terenu, s katerimi sem dodatno dvignil nivo svojega raziskovanja ter s tem dodatno razširil opus pridobljenih podatkov.

Nato bi se še posebej zahvalil trem svojim intervjuvancem, ki so mi poleg sodelovanja v intervjujih ponudili še zares topel sprejem, dodatno pomoč in mi s tem precej olajšali zbiranje potrebnih podatkov. Med njimi bi izpostavil Adisa Slipca iz Izobraževalnega centra Mostovi, ki me je oskrbel z vso dokumentacijo, vezano za jugoslovanske izseljence na Dunaju, Darka Markova iz kulturno-umetniškega društva Reč-Boja-Ton, ki mi je predstavil zelo podroben uvid v delovanje številnih skupnosti, in Ahmeda Husagića, ki mi je izvrstno predstavil delovanje dunajske politične sfere.

Seveda pa zahvala ne uide tudi vsem ostalim sodelujočim, ki so si vzeli čas in se odzvali na moje intervjuje ter mi s tem predstavili nove poglede na raziskovano problematiko.

POVZETEK

Dunaj s svojo večdesetletno številčno prisotnostjo priseljencev iz bivše Jugoslavije predstavlja sinonim za izseljence s tega območja. Zelo visoko absolutno število priseljencev, ki ga konstantno dopolnjujejo tisoči študentov iz držav bivše Jugoslavije, bi moralo ustvariti podlago za institucionalno integrirano skupnost, ki s svojo prisotnostjo predstavlja pomemben segment v vseh porah življenja v avstrijski prestolnici. A stvari niso enoplastne ali enostavne. Za uspešno integracijo je nujno potrebna politična aktivacija, ki pa ni možna brez participacije in kohezivnosti skupnosti, tudi političnega angažmaja, ki pa med priseljenci žal ni prisoten.

Če so razlogi za neenotnost celotne skupnosti jugoslovanskih narodov več kot očitni, se zadeve zapletejo, ko gre za neenotnost znotraj skupnosti posameznih narodov. Raziskava je pokazala, da so priseljenci na Dunaju še vedno pod zelo močnim vplivom prevladujočih ideologij in karakterističnih posebnosti iz svojih matičnih držav in da so se v dunajsko družbeno življenje žal integrirali zgolj v ekonomskem, ne pa tudi v političnem smislu. Skupnosti zato ostajajo relativno zaprte in nedostopne v smislu povezovanja z drugimi etničnimi skupinami, kar je odraz prenosa in nadvlade ruralnih vrednot iz območij izvora nad multikulturnimi urbanimi vrednotami v mestu, ki jih je vzelo pod svoje okrilje.

Bližina matičnih držav in zelo visoko število priseljencev iz bivše Jugoslavije deluje torej kot dvorezni meč, saj po eni strani preprečuje asimilacijo in nudi veliko možnosti za borbo proti morebitni diskriminaciji tovrstnih priseljencev, medtem ko po drugi strani zaradi obstanka tudi negativnih karakterističnih posebnosti le-teh preprečuje optimalno implementacijo integracijskega procesa. Kanček upa pa vendarle leži v novih, bolj izobraženih generacijah, ki bi lahko na tej osnovi povezale in aktivirale sicer zelo pasivne in razdeljene skupnosti.

KLJUČNE BESEDE: Dunaj, priseljenci, integracija, asimilacija, bivša Jugoslavija, politična participacija, razdeljenost, institucije, multikulturnost, zaprtost.

ABSTRACT

Vienna with its decadal high presence of immigrants from Former Yugoslavia represents a synonym for emigrants from that area. A very high absolute number of immigrants, which is constantly supplemented by thousands of students from Former Yugoslavia countries, should create institutionally integrated communities, which, based on their numerousness, represents an important factor in all pores of life in that city. But things are not so single-layered and simple. For the most successful integration the political activation is necessary, which is not possible without participation in basis and cohesion of community in continuation of political fight, what is unfortunately not present between immigrants.

If the reasons for disunity of whole community of Yugoslavian nations are more than obvious, things get complicated when there is disunity inside communities of single nations. The research showed, that immigrants in Vienna are still under very dominant influence of prevailing ideologies and characteristic peculiarities of their mother countries and that they integrated in Vienna's society only in economic, but not also in political sense. Because of this, communities stay relatively close and unapproachable in the terms of connecting with other ethnic groups, what is reflection of transfer and hegemony of rural values from areas of their origin over multicultural urban values in the city that took them under cover.

Closeness to the mother countries and very high number of immigrants from Former Yugoslavia therefore works like double-edged sword, because on one side it prevents assimilation and offers a lot of possibilities to fight potential discrimination of this sort of immigrants, meanwhile on the other side because of subsistence also of negative characteristic peculiarities of them it prevents optimal implementation of integration process. A glimmer of hope lies in the upcoming, more educated generations, who could on that basis, connect and activate otherwise very passive and divided communities.

KEY WORDS: Vienna, immigrants, integration, assimilation, Former Yugoslavia, political participation, division, institutions, multiculturalism, reticence.

KAZALO

1. UVOD.....	1
2. METODOLOŠKI OKVIR	3
3. PRISELJENCI IZ BIVŠE JUGOSLAVIJE	5
4. BOŠNJAŠKA SKUPNOST	9
3.1. TRENUTNE RAZMERE V BOŠNJAŠKI SKUPNOSTI	11
3.1.1. BOSANSKO-HERCEGOVSKA AMBASADA NA DUNAJU	14
3.2. ZAKLJUČKI.....	15
4. HRVAŠKA SKUPNOST	17
4.1. TRENUTNO STANJE V HRVAŠKI SKUPNOSTI	17
4.1.1. POVEZOVANJE Z DRUGIMI SKUPNOSTMI	21
4.2. ZAKLJUČKI.....	22
4.3. GRADIŠČANSKI HRVATI	23
4.3.1. DELOVANJE HRVAŠKEGA CENTRA NA DUNAJU.....	24
4.3.2. OCENA TRENUTNEGA STANJA SKUPNOSTI	25
5. SRBSKA SKUPNOST	26
5.1. KULTURNO ORGANIZIRANJE SRBOV NA DUNAJU	27
5.1.1. POVEZOVANJE Z DRUGIMI SKUPNOSTMI	28
5.2. ZAKLJUČKI.....	30
6. SKLEP	33
6.1. VZPOSTAVLJANJE DUNAJA KOT ZAGONSKEGA CENTRA	33
6.2. POLITIČNI VIDIK INTEGRACIJE	33
7. VIRI IN LITERATURA:.....	37
7.1. PISNI VIRI.....	37
7.2. USTNI VIRI	41
8. PRILOGA	43
8.1. RAZISKOVALNI VPRAŠALNIK.....	43

1. UVOD

»Sodobna država je nenehno izpostavljena simultanim pritiskom iz vsaj treh smeri: »od zgoraj« (globalizacija), »od spodaj« (etnične in lokalne identitete) in »od zunaj« (imigracijski tokovi)« (Mayall 1995: 190). Obvladovanje in uspešno spopadanje s temi tremi pritiski je ključnega pomena za uspešen razvoj države, predvsem pa njenih urbanih središč, ki so najbolj podvržena tem silnicam. Dunaj je v naši regiji poznan kot mesto z najbogatejšo zgodovinsko dediščino, najbolj pestrim kulturnim življenjem in najuspešnejšim gospodarskim sistemom, ki je verjetno najbolj zaslužen za to, da se to mesto že dobro desetletje nahaja v samem vrhu lestvic, ki ocenjujejo vsesplošno kakovost življenja (Mercer 2016). Zaradi tega dejstva Dunaj že nekaj desetletij predstavlja zelo zaželeno ciljno destinacijo za priseljence z vseh območij sveta, obsežnost priseljevanja pa je najbolj izražena v podatku, da ima kar 42 % Dunajčanov imigrantsko ozadje (Statistik Austria 2016). Med vsemi priseljenci prednjačijo tisti z območja bivše Jugoslavije, saj je 1. januarja 2016 v tem mestu prebivalo kar 166.225 oseb, ki so bile rojene v eni izmed republik bivše Jugoslavije (Magistrat der Stadt Wien 2016). Oseb, ki so po definiciji podani s strani Ekonomske komisije Združenih narodov za Evropo (UN/ECE) – po kateri avstrijski statistični urad Statistik Austria prilagaja statistiko o prebivalstvu, priseljenkega izvora pa je bilo na Dunaju 1. januarja 2016 okrog 215.000. Število prebivalcev, ki imajo jugoslovanske korenine, še dodatno naraste, če vzamemo v obzir dejstvo, da pod pojmom priseljenki izvor niso zajete v Avstriji rojene osebe, ki imajo tudi starše rojene v tej državi.

Priseljenci iz bivše Jugoslavije na Dunaju tvorijo različne skupnosti, podobno kot v Sloveniji že od poznih šestdesetih let prejšnjega stoletja, ko je Jugoslavija z Avstrijo podpisala bilateralni sporazum o medsebojni izmenjavi delovne sile.¹ Na Dunaj so se najbolj intenzivno priseljevali v poznih sedemdesetih in zgodnjih osemdesetih letih prejšnjega stoletja ter v obdobju, ko je v Bosni in Hercegovini ter na Hrvaškem divjala vojna. Vseskozi pa je prisoten tudi konstanten priliv mladih oseb z območja bivše Jugoslavije, ki se zaradi renomeja dunajskih visokošolskih institucij odločajo za študij in

---

¹ »Skupnost« (community) je skupina oseb, ki živijo na določenem ozemlju oziroma prostoru, so posebne rase ali imajo svojo vero, jezik in običaje ter so na osnovi te svoje identitete, temelječe na rasi, veri, jeziku in običajih, povezani z občutkom solidarnosti, in sicer z namenom ohranjati svoje običaje, ohranjati svoje oblike verovanja, zagotavljati poučevanje in vzgojo svojih otrok skladno z duhom in običaji svoje rase in si medsebojno pomagati« (Capotorti 1979: 21. odst.).

nadaljnje razvijanje kariere v tem mestu. Glede na to, da je izobrazbeni profil priseljencev iz držav bivše Jugoslavije tako različen, sem se odločil raziskati, kako uspešno so se ti pravzaprav integrirali v večinsko avstrijsko družbo. Uspešna integracija manjšin je zelo pomembna, saj »imajo vse različne pojavne oblike manjšinske problematike nekaj skupnega, namreč to, da imamo opraviti s skupinami ljudi določenih danih obeležij, bodisi narodnostnih, rasnih, etničnih, jezikovnih, katerih položaj zahteva posebne ukrepe, skrb in pomoč, da bi lahko živeli enakopravno z drugim prebivalstvom in ohranjali svojo narodnostno, kulturno, jezikovno ipd. identiteto.« (Petrič 1977: 78).

V diplomski nalogi me je tako zanimala stopnja organiziranosti posameznih etničnih skupin, njihova institucionalna vpetost ter njihovo medsebojno povezovanje. Še posebej me je zanimalo medsebojno povezovanje pripadnikov različnih etničnih skupin. S tem sem želel preveriti, koliko se mednarodni odnosi na ozemlju bivše Jugoslavije odsevajo tudi na dunajskih skupnostih ter do kolikšne mere so raziskane skupnosti prevzele dunajski multikulturni duh. Moja predpostavka na začetku diplomskega dela je bila, da so pripadniki etničnih skupin iz območja bivše Jugoslavije zgledno integrirani v večinsko avstrijsko družbo, saj izhajajo z območij, ki so bila zgodovinsko povezana z mestom Dunaj in ki imajo dokaj podobno kulturno dediščino.

Osnovni cilj diplomske raziskave je osvetlitev stanja na Dunaju, saj gre za zelo obsežno skupnost, skoncentrirano v enem samem mestu in ki bi lahko v prihodnosti predstavljala zelo viden faktor tudi na dunajskem političnem parketu. Zanimalo me je tudi, ali je katera izmed skupnosti (ali kar celotna jugoslovanska) številčno dosegla takšno moč, da so jo politične stranke na Dunaju prepoznale kot pomemben volilni faktor in na tej osnovi prilagodile svoj politični program ciljem in željam pripadnikov iste skupnosti. Sprva sem hotel raziskati, ali so se predhodno omenjene skupnosti celo začele organizirati v lastne politične stranke, saj so v »svojih vrstah« imele zadostno maso ustrezno izobrazbene intelektualne sredine. Kasneje sem to tezo opustil, saj sem ugotovil, da bi bilo združevanje v tovrstne politične stranke nesmiselno početje zaradi dveh razlogov. Prvi je relativno uspešna integracijska politika, saj mesto Dunaj ponuja ogromno programov, skozi katere se priseljenci lahko zelo uspešno vključijo v večinsko avstrijsko družbo. Drugi razlog pa tiči v dejstvu, da bi tovrstno združevanje v politične stranke, ki v osnovi zagovarjajo interese priseljencev, dodatno okrepilo desno usmerjene politične stranke, ki praviloma poskušajo omejiti pravice in ugodnosti za priseljence.

Diplomsko delo bi zainteresiranim lahko služilo kot primerjava s situacijo na slovenskih tleh, saj je delež v državah bivše Jugoslavije rojenih oseb približno enak kot na Dunaju (v Sloveniji je leta 2015 po kombiniranih statističnih podatkih prebivalo 217.293 oseb, ki so bile rojene v drugih republikah bivše Jugoslavije) (Statistični urad Republike Slovenije). Rezultati diplomske raziskave pa bi lahko služili kot nabor smernic za integracijsko politiko v Sloveniji, v primeru da bi se dunajska integracijska politika pokazala kot zelo uspešna, glede na mnenje intervjuvanih oseb.

2. METODOLOŠKI OKVIR

»Integracija je v Evropi trenutno prevladujoči termin, s katerim se označuje procese (in njihove posledice) vključevanja priseljencev v novo okolje.« (Bešter 2007: 106). Izraz integracija se nanaša na različna področja – lahko govorimo o različnih dimenzijah integracije (prav tam: 109–112):

- Pravna (izenačevanje pravnega statusa priseljencev s statusom državljanov),
- poselitvena in bivanjska (priseljenci imajo možnost naselitve kjerkoli v državi oz. v kateremkoli delu mesta ali naselja pod enakimi pogoji kot preostali prebivalci),
- socialnoekonomska (položaj priseljencev predvsem na trgu dela in v sistemu države blaginje),
- na področju izobraževanja (status priseljencev v izobraževalnem sistemu),
- kulturna (pokriva zelo heterogeno področje – od jezika, vere, vrednot do popularne kulture in vsakdanjih življenjskih praks),
- politična (priseljenci so vključeni v procese političnega odločanja v državi),
- družbena (prostovoljni neformalni socialni stiki, ki jih ima posameznik s svojo okolico),
- identifikacijska (posameznikovi subjektivni občutki pripadnosti določeni – etnični, nacionalni ali drugi – skupnosti).

Ker predstavlja zelo širok pojem in ker jo je pravzaprav nemogoče metodološko pravilno izmeriti, je bilo najbolj smiselno narediti raziskavo glede na ocene in mnenja izobrazbeno čim bolj raznovrstne skupine intervjuvancev. Diplomsko raziskavo sem tako poskušal čim bolj povezati z diplomsko raziskavo na drugi študijski smeri, kjer sem raziskoval kulturno umetniška društva, ki s folklornimi ansambli ohranjajo tradicijo

Bošnjakov, Hrvatov in Srbov. Predvideval sem, da so predsedniki tovrstnih društev tudi širše družbeno angažirani in na tej osnovi tudi relativno dobro seznanjeni z okvirno uspešnostjo integracije pripadnikov posameznih skupnosti. Kulturno umetniška društva, ki ohranjajo tradicionalno izročilo določene etnične skupine, so logično praviloma tudi zbirna točka večjega števila posameznikov etnične skupine, katere tradicijo ohranjajo.

V sklopu diplomske raziskave sem sprva nameraval obdelati celotno skupnost z območja bivše Jugoslavije, precej hitro pa je postalo jasno, da bi bil za potrebe diplomskega dela to preobsežen zalogaj. Diplomska raziskava je bila opravljena v sklopu Erasmus+ mobilnosti študentov, tako da je bilo celotno delo opravljeno v drugem semestru študijskega leta 2015/2016. Zaradi časovne in tudi vsebinske omejenosti sem se odločil raziskavo reducirati na bošnjaško, hrvaško in srbsko skupnost, ki predstavljajo tri največje na Dunaju živeče skupnosti priseljencev z območja bivše Jugoslavije.²

Temelj moje diplomske raziskave je bilo raziskovanje kulturno umetniških društev, tam sem pridobil informacije oz. smernice za podrobnejše raziskovanje tematike, ki jo obsega moje diplomsko delo. Okvir moje raziskave je tako obsegal intervjuje s predsedniki kulturno-umetniških društev, baziranih na folklornih ansamblih, predsedniki kulturno-umetniških društev, osredotočenih na alternativnih kulturah, predsednikoma izobraževalno-kulturnih centrov, politikoma iz dveh najdominantnejših strank na dunajskem političnem parketu, predsednikoma krovnih organizacij za hrvaška in srbska društva v Avstriji, profesorico, zaposleno na oddelku za socialno in kulturno antropologijo na dunajski univerzi, ter aktivistom, ki se je v vojnih časih zavzemal za primarno integracijo beguncev iz bivše Jugoslavije. Od intervjuvancev sem poskušal dobiti tudi čim več informacij o literaturi, ki mi jo je za pisanje diplomskega dela kronično primanjkovalo, udeleževal pa sem se tudi prireditve, ki so jih organizirala omenjena društva in organizacije.

Odzivi na vabila za intervjuje so bili navdušujoče visoki, saj se od 30 povabljenih intervjuvancev na vabilo nista odzvali samo 2 osebi a je tudi tu šlo za primere predsednikov tedaj neaktivnih kulturno-umetniških društev, tako da raziskava ni utrpela večje škode. Tako visoko stopnjo odzivov lahko na eni strani pripišemo dolžini raziskave, saj mi je to omogočilo precejšnjo fleksibilnost, zaradi katere sem se lažje uskladi s

---

² Črnogorska, kosovska, makedonska in slovenska skupnost na Dunaju predstavljajo le okrog 15 % priseljencev iz območja bivše Jugoslavije.

sogovorci. Po drugi strani pa so tudi sogovorci pokazali precej zanimanja za tematiko, ki jo raziskujem, saj sem kot po pravilu prejemal vprašanja v povezavi z dotedanjimi rezultati.

Rezultate intervjujev sem primarno analiziral na osnovi etnične pripadnosti intervjuvancev, saj sem le-te umestil v tri glavne narodnostne skupine, ki sem jih raziskoval. Tako sem lahko ugotovil, v katerih točkah se odgovori intervjuvancev najbolj razlikujejo in v katerih točkah so skorajda identični. Pričakoval sem, da se bodo odgovori na ista vprašanja precej razlikovali med pripadniki različnih etničnih skupnosti in malo manj med tistimi z različnimi stopnjami izobrazbe.

Za področja, kjer sem prejel identične oz. precej podobne odgovore, sem lahko postavil konkretne trditve, medtem ko je bilo za področja, kjer sem prejemal različne odgovore, potrebno navesti več avtorjev in poudariti, da gre za različna mnenja. Deli intervjujev, kjer so sogovorci poudarili, da gre za informacije zaupne narave, pa so velikokrat pripomogli k globljemu razumevanju širše tematike, zato sem ugotovitve na tej osnovi umestil v zaključne oz. sklepne dele poglavij. Ker nihče od sogovorcev ni izrazil želje po anonimnosti, ni bilo potrebe po uporabi kodirnega sistema za intervjuvance.

3. PRISELJENCI IZ BIVŠE JUGOSLAVIJE

Leta 1966 so na Dunaj prispeli prvi klasični »Gastarbeiteri«. Ti ljudje so bili neizobraženi, na Dunaj so prihajali samo zaradi zaposlitve, kljub temu pa so bili po mnenju umetnika Darka Markova veliko bolj sposobni kot priseljenci iz obdobja devetdesetih let. Sam meni, da ti priseljenci v Jugoslaviji niso bili integrirani v socialistično družbo, zato je Dunaj zanje predstavljal »obljubljeno deželo«. Četudi so se srečevali z veliko bolj neugodnimi stanovanjskimi pogoji, s katerimi se srečujejo priseljenci danes, so končno postali spoštovani, ugledni in cenjeni kot delavci. Veliko lažje so prihajali do zaposlitev, saj so bili zelo sposobni, pokazali so se kot marljivi, vztrajni, edini deficit so imeli samo v izobrazbi (večinoma so imeli samo 4 razrede osnovne šole), a takšna okoliščina za njihov obstanek na Dunaju ni predstavljala večjih težav. Delodajalci so zahtevali samo pripravljenost opravljati ponujena dela (po intervju, Darko Markov 2016).

Ne glede na to, da so za dunajsko družbo predstavljali eksotične skupnosti (formirali so klasičen profil »gastarbeiterjev«), so se uspeli vendarle znajti in integrirati v družbo tega mesta. Kot je po Kymlickini klasifikaciji značilno za imigrantske skupnosti, so si bolj kot »ohranjanja svoje posebne identitete« želeli »integracije v družbo, kamor so se

priselili, predvsem zaradi tega, ker zgodovinsko niso poseljevali tega ozemlja.« (1995).³ Cenilo se je dejstvo, da so imeli »prirojeni instinkt za obstanek.« Ti ljudje so večinoma zbežali iz revščine, bili so zadovoljni z malim, navajeni so bili na pomanjkanje, zato so bili relativno varčni in skromni (po intervju, Darko Markov 2016). Ekonomske in politične okoliščine so jim šle na roko, saj so bili, po navedbah več sogovorcev, s strani številnih vodilnih v podjetjih pričakani na železniški postaji Südbahnhof (danes se imenuje Hauptbahnhof – železniška postaja, ki se simbolično veže na priseljence iz bivše Jugoslavije). Podobno kot v Franciji in Angliji se je s strani večinske družbe na priseljence gledalo »kot na nove člane delavskega razreda.« (Favell 2001: 23).

Do začetka leta 1971 se je v Avstrijo priselilo 93.337 jugoslovanskih državljanov, leta 1973 pa jih je bilo že 180.550 (Medien-Servicestelle Neue Österreicher/Innen 2014). Priseljenci iz bivše Jugoslavije so se na Dunaju sprva koncentrirali v 10. in 12. okrožju (Favoriten, Rudolfsheim-Fünfhaus), kjer so prebivali v zelo slabih higienskih razmerah (po intervju, Ahmed Husagić 2016). Avstrijske oblasti so jim že v začetku pripisale rahlo problematičen termin »Gastarbeiter« (gostujoči delavec), s katerim so njihovem bivanju v Avstriji dodale neko nedoločeno časovno omejitev. Ta časovna omejitev je priseljencem iz bivše Jugoslavije služila kot glavni vzrok njihove relativne nezainteresiranosti za integracijo v avstrijski sistem življenja, saj so se po določenem obdobju nameravali vrniti nazaj v države izvora. Zelo slabe bivanjske razmere in časovna omejitev bivanja pa so odražale tedanji avstrijski imigrantski model diferenciranega izključevanja (priseljenci so vključeni v določene sfere družbenega življenja – predvsem na trg dela –, nimajo pa dostopa do nekaterih drugih sfer – socialni sistem, državljanstvo, politična participacija) (Bešter 2007: 114). Na trajno naselitev priseljencev se je namreč gledalo kot na »pojav, ki bi ogrozil sprejemno družbo z ekonomskega, socialnega, kulturnega in političnega vidika.« (Castles 1995: 294).

V sedemdesetih letih se je zgodil blažji preobrat, saj se je začelo zapolnjevati tržišče dela. Konec sedemdesetih in v začetku osemdesetih let pa so začeli prihajati priseljenci iz Turčije. V blažji obliki se je že začelo čutiti, da so Avstrijci začeli poostrovati kriterije za dostop do delovnih papirjev, zato se je trend priseljevanja začel ustavljati. Prvi val priseljencev pa je začel dobivati svoje potomce. V prvem valu naseljevanja so bili delavci pripeljani s ciljem, da v Avstriji ostanejo nekaj let in se nato vrnejo nazaj, tudi priseljenci sami so sprva imeli takšne načrte. S tem namenom so se osnovala društva

---

³ Takrat je, v nasprotju z diskurzom v skupnostih danes, prevladovalo takšno prepričanje.

priseljencev in tudi sam šolski sistem. Jugoslavija je v Avstrijo pošiljala učitelje, da bi se otroci lahko učili v maternem jeziku in normalno nadaljevali izobraževanje, ko se s starši vrnejo v Jugoslavijo (po intervju, Darko Markov 2016). Glede na popis prebivalstva je leta 1981 v Avstriji živelo »samo« še 125.890 jugoslovanskih državljanov (Medien-Servicestelle Neue Österreicher/Innen: 2014).

Konec osemdesetih in v začetku devetdesetih pa se je zgodil preobrat. Pojavil se je velik prehod, z njim pa tudi začetek nove ere, vse to pa se je odrazilo na življenju priseljencev. Naenkrat se je pojavil tudi novi val le-teh, v katerem so prišli ljudje popolnoma drugih navad in izobrazbenih profilov. Pred vojno je na Dunaju tako živelo okrog 130.000 prebivalcev z območja bivše Jugoslavije (po intervju, Darko Markov 2016), v celotni Avstriji pa se je številka ponovno dvignila na 197.886 ljudi (Medien-Servicestelle Neue Österreicher/Innen 2014).

Jugoslovanskim priseljencem iz drugega vala Dunaj niti ni deloval kot raj na zemlji. Bivša Jugoslavija je namreč na sredini osemdesetih let prehajala skozi zenit v kvaliteti življenja (še posebej na kulturnem in športnem področju). S tega vidika je nudila mnogo boljše kvaliteto življenja kot številne zahodne države, zato je za ljudi, ki so doživeli zenit osemdesetih let, prihod v Avstrijo pomenil padec (po intervju, Darko Markov: 2016).

Ti priseljenci so mislili, da je Avstrija svoboden svet, ampak so uvideli, da je kapitalizem v devetdesetih letih začel požirati ljudi. Pred tem je Avstrija bila v »Bruno Kreisky« obdobju, kjer je bila zelo izražena socialna politika, v kateri se je blaginja lahko občutila (v primeru izgube zaposlitve ti je tudi v naslednjem letu dni pripadalo nadomestilo v višini plače na izgubljenem delovnem mestu). V devetdesetih letih pa se je sprožil agresivni kapitalizem, prišla je velika skupina novih priseljencev (večinoma iz Bosne in Hercegovine), Avstrija pa je od relativno mirnega prešla v kaotično obdobje. Dunaj je bil na začetku devetdesetih let preplavljen s priseljenci, najemnine so zato postajale vse dražje, zaposlitev se je vse težje našla, poslabševali so se pogoji dela (izginjal je human delovni čas, nadure so se premalo plačale – vse bolj so postajale obdavčene) itd. (po intervju, Darko Markov 2016).

Avstrija je pred vstopom v Evropsko unijo imela močnejšo monetarno, socialno in gospodarsko politiko. Po vstopu v to naddržavno tvorbo se začnejo rušiti slavne socialne vrednote avstrijske države, zato se v devetdesetih začne totalna sprememba Avstrije kot države. Avstrija je izgubila svojo »socialno specifičnost«, čeprav se še vedno dobro drži v primerjavi z ostalimi evropskimi državami. Z začetkom vojne ob razpadu Jugoslavije je na

Dunaj prispelo mnogo ljudi s končanimi fakultetami, med katerimi jih je velika večina tudi ostala. Avstrija je ponudila možnost skoraj vsem, ki so želeli ostati, ti priseljenci pa so bili ljudje iz drugačnih okoliščin kot tisti iz prvega vala priseljevanja, zato so se tudi hitreje znašli (resnici na ljubo so imeli tudi več možnosti zaradi številnih integracijskih projektov). Pojavili so se tudi posamezniki, ki so bili v Jugoslaviji uspešni, zato so prišli na Dunaj ustanoviti podjetja oz. služiti kot most med starimi in novimi podjetji. Priseljenci iz vala devetdesetih so imeli drugačen tip razmišljanja kot priseljenci v valu poznih šestdesetih, saj so bili to bolj izobraženi ljudje, ki so se v Avstrijo prišli izpopolnjevati oziroma dokončati izobrazbo. Sčasoma so skozi lokale, restavracije in podjetja začeli menjati gospodarsko sliko Dunaja (po intervju, Darko Markov 2016).

Danes na Dunaju obstajajo tri slike priseljencev iz bivše Jugoslavije. Prva generacija, iz katere so mnogi že preminuli in tako niso doživeli uresničitev sanj, da se vrnejo domov po izpolnitvi pogojev za pokojnino. Skoraj vsi so ostali in umrli na Dunaju, na prostoru Jugoslavije pa so ostale prazne hiše in vasi. Zgodba o povratku je zaživela v maksimalno desetih odstotkih primerov, najbolj je na nezmožnost povratka vplivala vojna ob razpadu Jugoslavije. Še največ ljudi se je vrnilo v osemdesetih letih prejšnjega stoletja, večji del tistih, ki so v tem času izpolnili pogoje za pokojnino pa je na Dunaju ostal, ker so tu prebivali njihovi potomci (po intervju, Darko Markov 2016).

Danes se je na Dunaju vzpostavila tudi skupina mladih in izobraženih ljudi, ki se priseljuje pod sloganom »Na zahodu je boljše!«. Trend priliva teh ljudi je konstanten in se ne ustavlja. Žal pa je večinoma edina možnost za priseljence, ki so dosegli visoke izobrazbe v državah bivše Jugoslavije, v deficitarnih disciplinah, kjer država išče delavce. Samo na teh profilih delovnih mest se priseljenci uspevajo zaposliti na svoji izobrazbi primernih pozicijah. Priseljenci z vsemi ostalimi tipi visoke izobrazbe so podvrženi intelektualni degradaciji. Na Dunaju je konkurenca strašno velika, v današnji gospodarski situaciji pa bodo delodajalci dali prednost delavcu iz države Evropske unije. Visoko izobraženi priseljenci so ti, ki nimajo veliko skupnih točk s klasičnimi »Gastarbeiteri«, a vseeno predstavljajo kocko v mozaiku priseljske palete (po intervju, Darko Markov 2016).

Prvi politiki, ki so izviral iz območja bivše Jugoslavije, so se na Dunaju pojavili že dobrih 45 let nazaj, v vsem tem obdobju pa do danes pa so večinoma zasedali zgolj pozicije okrožnih predstavnikov. Najbolj vidna med njimi je bila po navedbah številnih

sogovorcev Anica Matzka Dojder, ki je bila v obdobju od leta 2001 do leta 2015 članica dunajskega deželnega zbora (Landtag).⁴

4. BOŠNJAŠKA SKUPNOST

Prvi Bošnjaki (oz. takrat še muslimani iz jugoslovanske republike Bosne in Hercegovine) so se na Dunaj začeli priseljevati ob koncu petdesetih let prejšnjega stoletja. Večinoma je šlo za samoiniciativne posameznike, tako da njihova prisotnost ni bila zabeležena v praktično nobeni statistični bazi (po intervju, Mugdim Čatić 2016). Prvi občutljivejši val Bošnjakov pa se je pojavil ob koncu šestdesetih let prejšnjega stoletja, ko je Jugoslavija podpisala bilateralni sporazum o izmenjavi delavcev z Avstrijo. V prvem valu organiziranega priseljavanja delavcev z območja bivše Jugoslavije Bošnjaki še vedno niso bili toliko prisotni, velika večina vseh priseljencev je na Dunaj namreč prišla v času divjanja vojne v Bosni in Hercegovini (po intervju, Ahmed Husagić 2016).

Največji val priseljavanja ljudi iz Bosne in Hercegovine se je sprožil dva meseca po začetku vojne v tej državi, v juniju leta 1992. Istega leta je v Avstrijo pribežalo približno 85.000 Bošnjakov. Bošnjaki so se sprva, kot vsi ostali begunci, nameščali po raznoraznih begunskih taboriščih, kasneje pa so jih razporejali tudi po cerkvenih domovih. Na začetku so bili brez kakršnekoli orientacije, večinoma niso imeli nič oprijemljivega za začetek življenja v Avstriji. Begunce iz bivše Jugoslavije so praviloma sprejemale vse institucije, saj tedaj še ni bilo težav glede kapacitete, tako da so nekateri v cerkvenih domovih ostali tudi do dve leti. Ljudje v cerkvah so jih zares srčno sprejemali, niso obstajale nikakršne medverske napetosti, vsa pomoč je več kot očitno bila iskrene narave. Generalno gledano je namestitev beguncev potekala panično zgolj v prvih dneh begunskega vala, kasneje je vsa stvar potekla zelo dobro organizirano in kvalitetno (po intervju, Mugdim Čatić 2016).

Spomladi leta 1993 je bilo vzpostavljeno tudi prvo društvo z nazivom Bosna na Dunaju, kjer so že živeči Bosanci in Hercegovci na Dunaju pomagali pri primarni

---

⁴ Anica Matzka Dojder je bila rojena 1. septembra 1953 v Vukićevcih (Bosna in Hercegovina). Leta 1972 je končala srednjo zdravstveno šolo v Novem Sadu in se naslednje preselila v Avstrijo, kjer se je zaposlila kot medicinska sestra. Leta 1989 je diplomirala na študijskem programu za Višjo medicinsko sestro, istega leta pa se je zaposlila kot glavna medicinska sestra v domu za ostarele Baumgarten. Ime v javnosti si je sprva ustvarila leta 1991 z vzpostavitvijo »Dialoga miru« s prijatelji na Dunaju, nadalje pa svojim humanitarnim delom med vojno v Bosni in Hercegovini (delovala je tudi kot ena od projektnih vodij številnih mednarodnih projektov pomoči, med drugim tudi projekta CARE). Leta 1994 je bila s strani avstrijskih novinarjev nominirana za žensko osebnost leta. Leta 1996 je prvič (neuspešno) kandidirala za vstop v dunajski deželni zbor, leta 2001 pa je na osnovi ponovne kandidature postala članica dunajskega deželnega zbora in dunajskega občinskega sveta.

integraciji beguncev iz Bosne in Hercegovine in reševanju problemov, ki so se pri tem procesu pojavljali (po intervju, Mugdim Ćatić 2016).

Za begunce iz Bosne in Hercegovine je bilo značilno umirjeno obnašanje, zato je celoten integracijski proces potekal zelo učinkovito, priseljenci so se hitro naučili nemškega jezika in se na tej osnovi tudi zaposlili. Eden izmed sogovorcev smatra, da je k hitrosti in učinkovitosti integracije najbolj pripomoglo to, da Balkan vendarle spada pod Evropo, teritorij Bosne in Hercegovine pa je bil z Avstrijo tudi zgodovinsko povezan (begunci iz Jugoslavije načeloma niso prihajali z oddaljenih teritorijev, kot je to značilno za migrante v današnjem valu). Avstrijci so tako hitro začeli simpatizirati s priseljenci iz Bosne in Hercegovine, fascinirala jih je njihova delavnost, opazili so njihovo realno vrednost, zato se niso pojavili nikakršni konflikti na etnični osnovi. Nekateri begunci so v Avstriji celo dokončali visokošolsko izobraževanje, tako da je med njimi danes veliko uspešnih ljudi, ki so v svojem poslu boljši celo od številnih Avstrijcev (po intervju, Mugdim Ćatić 2016).

Zelo malo ljudi se je pozneje vrnilo v Bosno in Hercegovino, četudi so obstajali projekti za povratek ljudi (vrnilo se je maksimalno 10% beguncev). Čeprav se Bošnjaki vse pogosteje odločajo za jemanje avstrijskega državljanstva se velika večina njih še vedno bolj čuti kot Bošnjake kot pa Avstrijce. Bošnjaki iz Dunaja redno odhajajo na dopust v matično državo, obiskujejo tam živečo družino, odhajajo na počitnice, velika večina njih ima v Bosni zgrajene hiše v katere se verjetno ne bodo nikoli vselili. Nekateri so se po nastopu pokojninske dobe vrnili in resnično ostali v Bosni in Hercegovini, velika večina pa jih »na jugu« prebiva mesec ali dva, ker imajo v Avstriji otroke in vnuke ter boljše zdravstveno zavarovanje in zdravstveno ponudbo na splošno. Čeprav so generacije priseljencev ostale zelo navezane na matično državo, katero tudi redno obiskujejo so njihovi otroci že veliko bolj osredotočeni na Avstrijo in življenje v njej, čas dopustov pa si vse pogosteje popestrijo z odhodi na morska letovišča in druge evropske destinacije. Mladi se tako ne čutijo kot »gastarbeiteri«, saj ne razmišljajo v smeri »vrnitve« v Bosno in Hercegovino temveč poskušajo čim več sredstev investirati v svoje življenje v tej državi (svoje je k tej nezainteresiranosti dodalo tudi dejstvo, da imajo hiše v Bosni in Hercegovini že pravzaprav zgrajene, zato vlaganje večjih finančnih sredstev v tej smeri več ni potrebno) (po intervju, Mugdim Ćatić 2016).

3.1. TRENUTNE RAZMERE V BOŠNJAŠKI SKUPNOSTI

Danes, po ocenah mojih sogovornikov, šteje bošnjaška skupnost na Dunaju okrog 50.000 posameznikov.⁵ Po njihovih ocenah največ Bošnjakov izvira iz severozahodne Bosne in Hercegovine (Bosanska Krajina) in vzhodne Bosne in Hercegovine (Podrinje).⁶

S tem ta skupnost dopolnjuje del največje koncentracije migrantov iz Bosne in Hercegovine v Zahodni Evropi. Na Dunaju je prav tako prisotno največje število bosanskega intelektualnega sloja v Zahodni Evropi, ki ga dopolnjuje tudi približno 1600 študentov iz Bosne in Hercegovine. Trend priseljevanja bosanske inteligence v intelektualne sredine na Dunaju je v zadnjih letih v porastu (po intervju, Adis Slipac 2016).

Generalno gledano na Dunaju prebiva ogromno uspešnih ljudi, ki imajo korenine v Bosni in Hercegovini, eden izmed mojih sogovornikov je zatrdil, da osebno pozna 20 doktorjev znanosti s koreninami iz te države. V letu 2013 si je nekaj posameznikov prizadevalo vzpostaviti dunajsko gospodarsko platformo, ki je imela za cilj povezovanje bosansko-hercegovskih podjetnikov in spodbujanje le-teh, da zaženejo skupne projekte. V sklopu projekta se je tako aktivirala spletna stran z mapo in ikonami vseh podjetij na Dunaju, ki so v lasti ali so vodene s strani oseb s koreninami v Bosni in Hercegovini. Projekt je trenutno zamrznjen, saj so glavni koordinatorji delo opravljali zgolj na volonterski bazi, kar je postopoma pripeljalo do prevelike časovne obremenitve inčasne opustitve celotne ideje (po intervju, Adis Slipac 2016).

Precejšnje število mladih Bošnjakov na Dunaju je zaposlenih v novinarskih podjetjih, zato se informacije, ki so vezane za dogodke v Bosni in Hercegovini, ne blokirajo. Največja koncentracija tovrstnih novinarjev se nahaja v časopisnih hišah Kronerzeitung, Wienerzeitung in Kosmo, zato se tu največkrat pojavijo članki, vezani za delovanje bošnjaških organizacij na Dunaju. Študenti, ki prihajajo iz Bosne in

---

⁵ Dejansko številčnost posameznih etničnih skupnosti je praktično nemogoče ugotoviti, saj avstrijski statistični urad Statistik Austria vodi statistiko le na osnovi držav izvora posameznih priseljencev. Ker pa so pripadniki Bošnjaške, Hrvaške in Srbske etnične skupnosti v izvoru pomešani na prostoru Bosne in Hercegovine, Črne Gore, Hrvaške in Srbije (da drugih držav z manjšim številom pripadnikov teh skupnosti niti ne omenjam) je praktično nemogoče na osnovi države rojstva oz. državljanstva določiti številčnost posameznih etničnih skupnosti na Dunaju.

⁶ Sogovornik Ismet Mehmedović, ki naj bi v devetdesetih letih delal na ministrstvu za begunce pa trdi, da je v devetdesetih letih na Dunaj prišlo kar 67.000 Bošnjakov, medtem ko se jih je v Bosno in Hercegovino vrnilo le okoli 100. Za ocene, da na Dunaju živi okrog 50.000 Bošnjakov trdi da so napačne, saj se je dosti Bošnjakov utopilo skozi sistem podeljevanja avstrijskih državljanstev. Približno 300 bošnjaških družin naj bi pod taktirko tedanje vlade preselili v Čile, begunci pa so prav tako lahko plačali 5000 nemških mark za izselitev v ZDA (največ beguncev je odšlo na Florido in vzhodno ZDA, med katerimi je bilo tudi precej Bošnjakov).

Hercegovine, se vse pogosteje vključujejo v džemate, s tem pa tudi radikalizirajo, ker nimajo sredstev za študij. Širjenje njihove radikalizacije je najočitneje opaziti na socialnih omrežjih, kjer pogosto objavljajo tovrstne statuse (npr. statusi v kontekstu odnosov med zakoncema) (po intervju, Fahra Salihović 2016).

Pripadniki bošnjaške skupnosti na Dunaju se v največji meri zbirajo v verskih organizacijah (trenutno je na Dunaju aktivnih 5 džematov, v katerih verski program poteka v bosanskem jeziku), športnih in kulturno-umetniških društvih (trenutno je aktivnih 6 kulturno-umetniških društev, ki ohranjajo bošnjaško tradicijo).⁷

Obstaja pa tudi Kulturno-izobraževalni center Mostovi, ki je skozi svoj program aktiviral vrtec, tečaje angleškega, bosanskega in nemškega jezika, bosansko šolo, ki se izvaja med vikendom, in podobne izobraževalne aktivnosti. Skozi svoje delo aktivno sodelujejo z organizacijami iz Sarajeva, v načrtu pa imajo tudi implementacijo skupnega projekta z državnim ministrstvom v Bosni in Hercegovini. Poleg tega nameravajo člane centra poslati na tridnevno izobraževanje v Sarajevo, kjer se bodo specializirali za delo z otroci, ki so potomci priseljencev iz Bosne in Hercegovine, a so rojeni v tujini. Na tej osnovi bodo pridobili certifikate, ki bodo dokazali usposobljenost za delo s predhodno omenjenimi otroci (po intervju, Adis Slipac 2016).

Bošnjaki so na Dunaju načeloma privrženi SPÖ politični opciji, kar je razvidno iz odgovorov mojih sogovorcev, prav tako pa ta stranka materialno podpira prav vse dogodke, ki se organizirajo v domeni kulturno-umetniških društev z bošnjaškim predznakom (kulturno-umetniškemu društvu nudi tudi finančno podporo pri poravnavanju stroškov njihovega delovanja).

Društvo Srebrenica-Wien se tako politično angažira v času volitev na lokalnem nivoju, v zameno za uspešno mobilizacijo volivcev pa dobijo podporo s strani občine pri realizaciji načrtovanih projektov. Isto društvo s srbskimi društvi sodeluje samo v primeru, da le-ta ne negirajo genocida v Srebrenici ter da ta dejanja obsojajo. To naj bi tudi bil glavni razlog, zakaj srbska društva nimajo interesa sodelovati z njimi. Kljub temu pa imajo vzpostavljeno zelo uspešno sodelovanje z društvom Sara iz Srebrenice, katerega predsednica je Valentina Gagić. Društvo pravzaprav nima nikakršne posebne podpore iz Srebrenice, saj se ne povezuje z nobeno izmed političnih strank v Bosni in Hercegovini (po intervju, Fahra Salihović 2016).

---

⁷ Od vojnih let pa vse do leta 2008 na Dunaju ni obstajalo nobeno društvo z Bošnjaškim predznakom, tako da so se Bošnjaki zbirali izključno v džematih.

Od same ustanovitve društva na manifestacijah Dnevi Srebrenice predstavljajo in prodajajo v Podrinju (Vzhodna Bosna in Hercegovina) proizvedene marmeladne izdelke ter s tem poskušajo spodbuditi lokalno prebivalstvo k samoiniciativnosti in ne k zanašanju na mednarodno pomoč. Marmeladni izdelki so že od nekdaj predstavljali enega od načinov zaslužka lokalnega prebivalstva, s plasiranjem le-teh na evropska tržišča, kjer ljudje cenijo geografsko unikatne izdelke, pa bi se profitne stopnje domačinov lahko še dodatno okrepile (dolgoročno si prizadevajo od srebreniške marmelade narediti prepoznano znamko, ki jo nameravajo tudi geografsko zaščititi). Poleg marmeladnih pa reklamirajo tudi njihove ročne izdelke, v Srebrenici bodo na ta način poskušali vzpostaviti društvo proizvajalcev na tradicionalen način. Dunaj vidijo kot prvo potencialno tržišče za proizvode iz Srebrenice (po intervju, Fahra Salihović 2016).

S hrvaškimi društvi prihajajo pogosteje do kontaktov, skupno koordiniranih projektov pa do sedaj še niso imeli. Kontakti se vzpostavljajo na bazi občasnega medsebojnega obiskovanja dogodkov. Z avstrijskimi društvi pa se ne povezujejo na nobeni osnovi.⁸ Najpogosteje prihajajo v kontakt z društvi drugih nacionalnih predznakov prek skupnih dogodkov, ki jih organizirajo občinski organi z namenom spoznavanja raznolikih kultur, pripadniki katerih se nahajajo v mestu (po intervju, Fahra Salihović 2016).⁹

Kulturno umetniško društvo Bosona ima v cilju delovanja izvedbo čim večjega števila potovanj v Bosno in Hercegovino, da se člani seznanijo s kulturo matične države in da s tem avtomatično komunicirajo v bosanskem jeziku. Na ta način so že obiskali Buno, Kravice, Mostar, Sarajevo, Srebrenico, sejem češnje ter folklorijado v Šatorovićih itd. Na Večeru Tuzlanskega kantona so nastopili tudi v tandemu s hrvaškim kulturnim društvom, vse skupaj je potekalo zelo korektno in v sproščeni atmosferi. Društva z drugimi nacionalnimi predznaki jih še niso vabila na svoje manifestacije, s Srbi tako nimajo nikakršnih kontaktov (po intervju, Hajra Rustemović 2016).

---

⁸ To daje slutiti da so organizirani dogodki zastavljeni tako da privabljajo zgolj priseljence iz držav bivše Jugoslavije.

⁹ Kar se tiče mednarodnega sodelovanja, so člani kulturno umetniškega društva Behar izpostavili negativno izkušnjo na multikulturnem festivalu, kjer so bili s strani posameznikov srbske narodnosti deležni brezobzirnih opazk, zato se ne odločajo za neposredno sodelovanje s tovrstnimi društvi. S hrvaškimi društvi pa naj bi, ravno nasprotno, imeli zelo korektno sodelovanje, tako da se medsebojno pozivajo na dogodke. Kulturno-umetniško društvo Ljiljan pa po njihovih besedah v sedmih letih obstoja niti eno hrvaško oz. srbsko društvo ni povabilo na svoj dogodek. Znotraj Avstrije tako sodelujejo samo z društvi z bošnjaškim prefiksom.

Predsednica društva Bosona Hajra Rustemović meni, da bi se moral vzpostaviti center, kjer bi se združevale verske in kulturno-umetniške aktivnosti, saj bi se tako mladi še najbolj učinkovito povezali, glavna ovira pri vzpostavljanju samega centra pa naj bi bila razdeljenost bošnjaške skupnosti, saj ne obstaja oseba, ki bi bila pri vodenju samega centra podprta z vseh strani.

Avstrijskih oblasti v projektnem smislu nobeno kulturno društvo ne naproša za finance, čeprav avstrijski občinski organi nudijo sredstva pod pogojem, da klubi postanejo del nekih večjih projektov. Težava je tudi v tem, da Avstrija zahteva načrt dela za leto dni vnaprej. Pomoč Avstrijcev tako prispeva načeloma le s strani politične stranke SPÖ, ki jim na tej osnovi npr. financira denar za dvorano (po intervju, Semir Herak 2016).

3.1.1. BOSANSKO-HERCEGOVSKA AMBASADA NA DUNAJU

Bošnjaška skupnost trenutno nima nobene krovne organizacije, ki bi povezovala vsa društva z bošnjaškim predznakom na Dunaju. Bivša Jugoslavija je svoj čas tovrstne probleme regulirala tako, da je obstajalo eno društvo pod pristojnostjo ambasade, ki jo je država sofinancirala, ataše za šport pa je bil praktično prva oseba za kulturo Jugoslavije, predsednik kluba je bila ta oseba. Funkcionirali so v smislu, da je ambasada vzdrževala društvo, avtomatično so kupovali narodne noše, na enem mestu se je dogajalo vse, kar je zadevalo kulturo in šport priseljencev iz bivše Jugoslavije (po intervju, Semir Herak 2016).

Medtem pa, po mnenju številnih sogovorcev, ambasada Bosne in Hercegovine v Avstriji, oz. Bosna in Hercegovina kot država ne počne nič na kulturno-umetniškem podpiranju izseljencev na Dunaju. Na začetku so navajali, da kulturno-umetniškim društvom lahko pomagajo na kakršenkoli način, razen finančno, vendar se na koncu niso pojavile niti druge oblike pomoči (npr. nikoli se ni zgodilo, da bi ambasada pozvala ljudi iz bošnjaških društev vsaj na spoznavni večer). Zato se zdi ironično, da morajo predstavniki bošnjaških društev za pomoč okrog organizacije bošnjaških dogodkov prositi avstrijske občinske organe.

Zaposleni na ambasadi se po izkušnjah številnih sogovorcev pravzaprav obnašajo zelo nesramno, njihov celoten ustroj pa naj bi bil zelo neorganiziran.^{10 11} Večkrat so

---

¹⁰ Sogovorec, ki je želel ostati neimenovan, je ob določeni priložnosti eno izmed zaposlenih na ambasadi prosil za pojasnilo določene procedure a je nazaj zelo hitro dobil odgovor, da to trenutno ni mogoče saj ima glavobol. Spet v drugem primeru ga je drugi zaposleni držeč čevapčić v roki zaprosil naj malo počaka z vprašanji, ki jih je imel.

poudarili, da so zaposleni na ambasadi zelo nedostopni, kar da slutiti, da ambasada na Dunaju obratuje po principu številnih institucij v Bosni in Hercegovini. Eden izmed sogovorcev je zatrdil, da so zaposleni tam celo razporejeni glede na politično pripadnost, rodbino ter na osnovi poznanstev.

Resnici na ljubo pa ustanovitev neke krovne organizacije za bošnjaška kulturno-umetniška društva trenutno deluje kot misija nemogoče tudi zaradi same razdeljenosti skupnosti. Že na samih dogodkih se organizatorju predhodno postavi vprašanje: Kdo bo nastopal poleg nas? Organizatorji so tako že vnaprej seznanjeni s tem, katera društva med seboj niso v dobrih odnosih, zato na dogodke le-teh ne vabijo v paketu. V bistvu pa gre samo za konflikte med individualnimi osebami v društvih, ki se prenašajo na celotna društva (po intervju, Ismet Mehmedović 2016).

Na Dunaju se organizira ogromno humanitarnih koncertov in dejavnosti, Bosna in Hercegovina pa je na ta način očitno delno prenesla odgovornost za skrb o svojih državljanih na nekoga drugega v opciji nekakšne mini amnestije. Glede na njihov način delovanja morajo tako izseljenci v tujini razmišljati, ali so prispevali dovolj finančnih sredstev, ko se denimo zbirajo sredstva za nujno operacijo nekega otroka v tujini.

3.2. ZAKLJUČKI

»Avstrijci strahovito cenijo Bošnjake in predvsem njihovo delavnost in marljivost, z njimi so na ta način tesno povezani« (intervju, Kemal Bogaljević 2016). V članku avstrijskega uglednega časopisa Der Standard je bilo zapisano, da so se priseljenci iz Bosne in Hercegovine zelo dobro integrirali v večinsko avstrijsko družbo (Szigetvari: 2016). Po mnenju predsednika kulturno umetniškega društva Behar Kemala Bogaljevića so se Bošnjaki na Dunaju celo najboljše integrirali na jezikovnem in izobrazbenem področju, vpeti so v tržišče dela, zelo majhen delež njih je vpletenih v kriminalne aktivnosti, po mnenju vseh sogovorcev pa skupnosti kronično primanjkuje politične zastopanosti.

Kljub temu da Bošnjaki predstavljajo le en del že tako razdeljene bosansko-hercegovske skupnosti na Dunaju, so sami med seboj načelno razdeljeni tudi na osnovi političnih prepričanj, glede na stranke v Bosni in Hercegovini. Do zadnjih volitev je bila za skupnost značilna tudi zelo visoka abstinenca na tem področju, a se je tu stanje pomaknilo

---

¹¹ V njihovi čakalnici denimo čakajoči niso oštevilčeni, prek spleta ne nudijo nikakršnih formularjev, nikoli jim ne pošiljajo obvestil o proceduralnem stanju njihovih prošenj itd.

na bolje, predvsem zaradi politične angažiranosti Ahmeda Husagića (po intervju, Fahra Salihović 2016).

Sami zase sicer menijo, da so veliko slabše organizirani kot ostale skupnosti priseljencev iz bivše Jugoslavije. Srbsko in turško skupnost na Dunaju postavljajo kot zgled, kako bi morala določena skupnost funkcionirati.

Dunaj bi v prihodnosti lahko postal največji center moči za bosansko-hercegovsko prebivalstvo v tujini. Moji sogovorniki iz bosanske skupnosti praviloma smatrajo, da se bo to zagotovo zgodilo, vprašanje je le, kdo bodo osebe, ki se bodo odločile zagnati aktivnosti v koordiniranju skupnosti v tej smeri. Da bi se ideja vzpostavljanja centra moči uresničila, bo seveda potrebno vlaganje v dodatno politično aktivacijo.

Nujno je potrebno, da se več prebivalcev s koreninami v Bosni in Hercegovini vključi v politična dogajanja v samem mestu. Trenutno so Bošnjaki kljub močni intelektualni sredini še vedno nezadostno zastopani na dunajskem političnem parketu. Da bi Bošnjaki imeli bolj resno zastopanost v političnem življenju Dunaja, ni izpolnjen predpogoj podpore s strani njihove matične države, Bosne in Hercegovine. Zanimivo je tudi dejstvo, da ambasada skupnosti ne podpira niti na simboličnem nivoju, saj se člani ambasade ne udeležujejo nikakršnih dogodkov, ki jih organizirajo društva z bosansko-hercegovskim predznakom.

Trenutno obstaja trend, da se številni izobraženi ljudje iz bošnjaške skupnosti vključujejo v politiko. Najbolj uspešen na tem področju je Ahmed Husagić, ki pravzaprav predstavlja spono med stranko SPÖ in Bošnjaki. S svojim delovanjem vzdržuje ravnotežje med Bošnjaki – Bošnjaki na Dunaju svoje prošnje naslavlja nanj, deluje kot nekakšen »častnik« te stranke (G. Husagić Avstrijecem npr. oddaja prošnje v povezavi s podpiranjem bošnjaške skupnosti, da le-ti na ta način rešujejo vprašanja kulture bosansko-hercegovskih ansamblov).

Zato je na vidiku realna možnost, da bodo mladi, ki se trenutno izobražujejo, tisti, ki bodo začeli aktivneje sodelovati v političnem življenju Dunaja. Mladi izobraženci se namreč veliko bolj zavedajo problemov, ki izvirajo iz politične neaktivnosti Bošnjakov. Mladina se je tako po mnenju Fahre Salihović veliko bolj povezala, zato imajo v lasti več političnih kontaktov, kar je seveda rezultat večletnega prizadevanja in zavzemanja, da se pokaže zainteresiranost po političnih priključitvi v avstrijsko družbo. Kot primer napredka v celotnem procesu lahko izpostavimo Ahmeda Husagića, ki je na predhodnih lokalnih

volitvah dobil toliko glasov, da je zasedel 5. mesto na listi vseh kandidatov stranke SPÖ (Sozialdemokratische Partei Österreichs) (po intervju, Adis Slipac 2016).

Največji problem in destruktivni element, ki trenutno še preprečuje vzpostavitev bosansko-hercegovskega centra moči na Dunaju, moji sogovorniki vidijo v starših, ki generalno ne znajo prepoznati problematike deficita svojih otrok pri vzpostavljanju bosansko-hercegovske identitete. Kot dokaz tej trditvi je eden izmed sogovornikov navedel podcenjevanje institucij, ki v svojem programu izvajajo pouk o bosanski kulturi, zgodovini, jeziku ipd. (po intervju, Adis Slipac).

4. HRVAŠKA SKUPNOST

Hrvaški priseljenci imajo, kar se tiče priseljevanja, zelo podobno zgodovino kot predhodno opisani bošnjaški priseljenci. Prvi večji val imigrantov je na Dunaj prispel ob koncu šestdesetih let prejšnjega stoletja, drugi val v osemdesetih letih, najbolj masivno pa so se v to mesto naselili v času med vojno ob razpadu bivše Jugoslavije (največ njih je prav tako prišlo v letu 1992). Begunci iz Hrvaške so se v največji meri po vojni vrnili nazaj, medtem ko so Hrvati iz Bosne in Hercegovine skoraj v celoti ostali na Dunaju. »Splošno gledano so se Hrvati v največji meri priseljevali iz ruralnih delov Bosne in Hercegovine ter iz Hrvaške« (intervju, Miroslav Piplica 2016).

Po letu 1995 se je priseljevanje umirilo, velika večina imigrantskih tokov iz bivše Jugoslavije pa se je preusmerila v Nemčijo zaradi nemške pozitivne politike do delavcev iz držav, ki niso članice Evropske unije (po intervju, Luka Mijatović 2016).¹² Kljub gospodarski krizi, ki je prizadela tudi Avstrijo, pa sogovornici ne opažajo odliva priseljencev iz bivše Jugoslavije v Nemčijo, ki je trenutno v gospodarskem razcvetu (kot se to dogaja priseljencem iz istih skupnosti v Sloveniji).

4.1. TRENUTNO STANJE V HRVAŠKI SKUPNOSTI

Na Dunaju po ocenah sogovorcev danes prebiva okrog 50.000 Hrvatov, v celotni Avstriji okrog 120.000, okrog 80 odstotkov le-teh pa prihaja iz Bosne in Hercegovine. Na letnem nivoju od 300 do 400 otrok opravi birmo v hrvaških cerkvah na Dunaju (s tem, da določen del otrok s hrvaškimi koreninami opravlja birmo tudi v avstrijskih cerkvah).

---

¹² V Nemčijo so se v zelo veliki meri začeli priseljevati državljani Hrvaške ob vstopu Hrvaške v Evropsko unijo, zato lahko smatramo, da nemško tržišče dela trenutno ponuja tudi več zaposlitvenih možnosti za priseljence iz držav bivše Jugoslavije.

Hrvaška skupnost na Dunaju predstavlja najbolj aktivno skupnost hrvaških izseljencev na svetu. Krovno organizacijo za vsa društva na Dunaju predstavlja Avstrijsko-hrvaška skupnost za kulturo in šport, ki šteje 26 društev iz celotne Avstrije. Avstrijsko-hrvaška skupnost je bila vzpostavljena leta 1990, pred tem letom pa je na Dunaju obstajalo nekaj društev, ki so negovala hrvaško ljudsko izročilo, a so bila v sklopu jugoslovanske zveze. Leta 1990 so tako hrvaška društva izstopila iz te zveze, ob tem pa ustanovila svojo lastno (po intervju, Miroslav Piplica).

V vojnem obdobju se je skupnost najbolj osredotočila na humanitarno delovanje. Po koncu vojnih spopadov pa so Hrvati na Dunaju izgubljali nacionalni naboj, kar je skupnost leta 2006 privedlo tik pred razpad. Istega leta je predsednik te skupnosti postal Miroslav Piplica¹³, ki je imel močno podporo s strani priseljencev na Dunaju že zaradi dejstva, da je bil v preteklosti večkratni svetovni prvak v kickboksu. Po njegovem prevzemu je skupnost ponovno oživela, tako da se je že leta 2010 dvignila na število 26 društev (kulturno-umetniška, športna, društvo podjetnikov, društvo študentov ...). Vsako izmed včlanjenih društev ima danes svoje predsedstvo, odbore in člane, ki redno plačujejo članarino (vsa društva skupaj štejejo približno 5000 članov, ki redno plačujejo članarino) (po intervju, Miroslav Piplica 2016).

Skupnost na letnem nivoju organizira približno 35 večjih zabavnih dogodkov (na vsakem izmed teh se zbere od 500 do 1500 ljudi) in približno 80 manjših dogodkov (tam se zbere od 100 do 500 ljudi). Na številnih dogodkih so prisotni tudi glasbeni umetniki iz Bosne in Hercegovine ter Hrvaške. Stroški dela se večinoma financirajo s sponzorskimi sredstvi, dogodki se finančno povrnejo s prodajo vstopnic in gostinskimi storitvami, po navedbah Miroslava Piplice pa s strani hrvaške in avstrijske države dobijo vsoto, ki pokrije samo 0,5 % vseh izdatkov (po intervju, Miroslav Piplica).

Hrvaška skupnost je na Dunaju vzpostavila tudi Hrvaško nogometno ligo¹⁴, ki ima trenutno 8 klubov in v sklopu katere se organizira tudi pokalno tekmovanje. Nogometna liga je prisotna že 20 let, na samem začetku je vsebovala kar 12 nogometnih klubov s hrvaškim predznakom, v najboljših časih pa kar 21. Dva tovrstna nogometna kluba tekmujeta tudi v avstrijski četrti nogometni ligi. Nogometni klub Crkvena Kroacija tekmuje tudi v dunajski škofijski nogometni ligi. Dalj časa je obstaja tudi hrvaška

---

¹³ Miroslav Piplica je trenutno tudi predsednik avstrijske podružnice hrvaške politične stranke HDZ (Hrvatska demokratska zajednica).

¹⁴ <http://www.hnlbec.at/>

kegljaška liga, ki je ves čas štela 6 kegljaških klubov, a je trenutno neaktivna (po intervju, Miroslav Piplica 2016).

Trenutno je v načrtu vzpostavitev šole hrvaškega jezika, ki bo vodena s strani hrvaških študentov, ki študirajo slovanske jezike v Avstriji. Šola bo namenjena otrokom, ki so bili rojeni v Avstriji (po intervju, Miroslav Piplica 2016).

Omenjena skupnost iz Hrvaške in Bosne in Hercegovine konstantno prevaža bolne osebe, ki jim v Avstriji pomagajo pri zdravljenju, v sklopu zdravljenja pa ožji družini pacientov omogočijo tudi namestitve. V času poplav v Bosni in Hercegovini in na Hrvaškem so na prizadeta območja poslali za 1.300.000 evrov osnovne humanitarne pomoči (po intervju, Miroslav Piplica 2016).

Leta 2015 se je v domeni skupnosti izvedel že 25. Hrvaški bal na Dunaju. Hrvaški bal je dogodek na visokem nivoju, udeležijo se ga predstavniki političnih strank iz Avstrije, Bosne in Hercegovine ter Hrvaške, poleg politične pa je zastopana tudi kulturna scena iz omenjenih držav. Tovrstni bal se vedno odvije na eminentni lokaciji (leta 2016 se je odvil v Kursalonu v dunajskem mestnem parku). Vsaka dva meseca se zberejo vsi predstavniki kulturno umetniških društev na Dunaju (po intervju, Miroslav Piplica 2016).

Sponzorji hrvaških kulturno umetniških dogodkov so v največji meri Hrvati, nekaj malega pa jih prihaja tudi iz drugih jugoslovanskih skupnosti. Pravne osebe, ki po poreklu niso iz držav bivše Jugoslavije, se praviloma ne nahajajo na listi sponzorjev tovrstnih dogodkov (po intervju, Luka Mijatović 2016).

Kar se tiče primerjave z drugimi manjšinskimi skupnostmi na Dunaju, smatrajo svojo skupnost kot daleč najbolj organizirano.¹⁵ Trenutno je skupnost na vrhuncu svojega delovanja, uspešno pa bo delovala, vse dokler bo prva generacija priseljencev ostala aktivna, saj po mnenju predsednika Piplice generacije rojene v Avstriji niso tako samoiniciativne, nimajo istih delovnih navad in predvsem niso tako močne osebnosti. Zato predsednik skupnosti meni, da bo skupnost stabilna še naslednjih 5 do 10 let, po tej dobi pa bo vse skupaj nekoliko težje (po intervju, Miroslav Piplica 2016).

Na Dunaju obratuje tudi glavna cerkev (Am Hof) z mašami v hrvaškem jeziku, šest dodatnih manjših cerkev na mestnem območju, na širšem območju okoli samega Dunaja pa obratuje 15 cerkev s programom v hrvaškem jeziku (po intervju, Miroslav Piplica 2016). Po mnenju sogovorcev so bile ravno cerkvene ustanove tiste, ki so najbolj skrbele za

---

¹⁵ Miroslav Piplica je v intervjuju navedel, da so veliko bolj organizirani kot srbska ali turška skupnost.

zadržanje hrvaške identitete. Cerkevne ustanove dopolnjuje tudi 12 kulturno-umetniških društev, ki se med seboj ne delijo na bosanska, hrvaška in hercegovska, ampak vsa med njimi predstavljajo zbirno točko za priseljence z vseh omenjenih ozemelj.

Hrvaško kulturno društvo Napredak je nastalo v mesecu juniju leta 1995. Primarna skupina projektov, ki jih izvajajo, so projekti v smeri integracije v avstrijski sistem življenja, cilj le-teh pa je olajšanje življenja ljudem, ki živijo na Dunaju. V svojem programu organizirajo prireditve za osnovno in akademsko višje izobraženo publiko, v celotnem letu izvedejo približno 15 prireditev različne vrste (po intervju, Filip Zloušić 2016).

V ta namen nudijo tečaje nemškega jezika (do sedaj so izvedli 26 tečajev, ki jih je obiskovalo tudi ogromno število Nehrvtov), izvajajo ogromno informativnih predavanj o delovnem pravu, problemih na delovnih mestih, šolskem sistemu in prireditve, kjer sodelujejo z društvi drugih narodov. V hrvaški cerkvi na Dunaju redno izvajajo informativno tribuno o sestavi šolskega sistema zaradi dejstva, da se tam zbira največje število njihove primarne ciljne populacije (maše v tej cerkvi redno obiskuje 5000 Hrvatov) (po intervju, Filip Zloušić 2016).

Sedem let že sodelujejo s Hrvaškim kulturnim centrom – koordinirano izvajajo projekt »Pogovor v centru«, kjer gostujejo poznane osebe iz športa, kulture in znanosti (celo veleposlaniki in znanstveniki), ravno tako pa izvajajo predavanja iz zgodovine in kulture, tradicionalne prireditve, kot je Božična večerja itd. V društvu imajo fond za štipendiranje z imenom »Fra Ivan Franjo Jukić«, preko katerega so podelili že 233 štipendij (po intervju, Filip Zloušić 2016).

Glavni problem, s katerim se srečujejo v društvu, je prostovoljno delo in omogočanje prostorov za izvajanje projektov, občinski organi jim namreč nudijo podporo samo za aktivnosti, ki se vežejo izključno na projekte. Največji projekt društva je Poletna akademija, ki je bila v letošnjem letu organizirana že osemnajstič zapovrstjo. V sklopu tega projekta vabijo študente in maturante s Hrvaške, iz Bosne in Hercegovine ter iz Srbije na tritedensko bivanje na Dunaj, kjer se v jutranjih urah intenzivno učijo nemškega jezika, v popoldanskih pa se spoznavajo z institucionalnim ustrojem samega Dunaja. Ciljna populacija Poletne akademije so bodoče akademsko izobražene osebe, ki bodo v prihodnosti zelo hitro »izplavale na površje«, zato za sam projekt iščejo marljive študente, ki jim želijo skozi dodatno izobraževanje olajšati dostop do čim boljše pozicije na Dunaju in v Avstriji na splošno (po intervju, Filip Zloušić 2016).

Udeleženci se tako v sklopu akademije sestajajo s predsedniki sindikatov, funkcionarji socialnega partnerstva, predstavniki zakonodajne in izvršne oblasti ter z delodajalci (koncerni, ki jih redno obiskujejo, so npr. Erste Bank in Strabag). Na predavanja tako vabijo osebe, ki jih na najširši možni način spoznajo z ustrojem avstrijske države ter jih s tem spodbudijo k diskusiji s ciljem, da se mladi po akademiji vrnejo kot močno obogatene osebe. Pogoje smatrajo kot izvrstne, saj je poskrbljeno za vse (od prevoza do namestitve). Tu, kjer stanujejo, se izvaja pouk, na isti lokaciji imajo poskrbljeno tudi za prehrano, ker pa se zgradba nahaja v bližini centra samega mesta, imajo relativno blizu tudi glavne turistične ulice. Program je sicer sestavljen tako, da imajo udeleženci čim manj časovnih praznin, vendar se jim vsekakor omogoči dve prosti uri pred večerjo. Na žalost se srečujejo s trendom, da udeleženci vsako leto financirajo večji delež stroškov, ker je namestitev vse dražja, za izvedbo projekta pa prejemajo vse manj sredstev, kar pa vseeno ne vpliva na število udeležencev (letos so jih imeli največ od začetka izvajanja akademije) (Hrvatsko kulturno društvo Napredak Austrija: 2016).

4.1.1. POVEZOVANJE Z DRUGIMI SKUPNOSTMI

Približno trikrat letno hrvaška društva na Dunaju sodelujejo s hrvaškimi društvi iz Bosne in Hercegovine, Hrvaške, Nemčije in Švice. Največji problem za implementacijo večjega števila gostovanj v tujih državah pa predstavlja relativno strog avstrijski šolski sistem, ki zelo redko dovoljuje izostanke iz šole. Sodelovanje z društvi iz Bosne in Hercegovine tudi ni konstantno zaradi pomanjkanja časa in težav v organizaciji, ki jih sodelovanje takšnega tipa zahteva (po intervju, Miroslav Piplica 2016). Člani gostujočih kulturno-umetniških društev imajo večinoma nekoga iz družine, ki živi na Dunaju, zato društva nimajo težav in večjih stroškov z njihovo namestitvijo in prenočitvami, večje težave se pojavijo pri odhodih v Bosno in Hercegovino oz. na Hrvaško. Izjemo predstavljajo člani Kulturno umetniškega društva Rubina, ki se v času poletnih počitnic zbirajo v domačih vaseh na področju Brčkega.

Na splošno se slabše povezujejo s skupnostmi, ki nimajo hrvaškega predznaka, ljudje različnih nacionalnosti se med seboj najpogosteje srečujejo na nogometnih turnirjih, kjer predvsem starejši udeleženci le-teh občasno izzovejo fizične konflikte (sicer pa na Dunaju medetnična nestrpnost naj ne bi bila prisotna v občutni meri). Tovrstnim konfliktom se najenostavneje izognejo tako, da ne organizirajo dogodkov mednarodnega značaja, a imajo kljub temu na svojih dogodkih prisotne tudi posameznike iz drugih

narodnih skupnosti bivše Jugoslavije – večjih incidentov še niso zabeležili, saj se vedno potrudijo z varnostjo in organizacijo. Prostor za povezovanje s tovrstnimi organizacijami pa ostane, ko nek zunanji organizator organizira dogodek večnacionalnega tipa (po intervju, Miroslav Piplica 2016).

S srbskimi kulturno-umetniškimi društvi nimajo skorajda nikakršnih kontaktov, skupaj nastopajo samo na multikulturnih festivalih v domeni mesta Dunaj. Zelo slabo sodelujejo tudi z gradiščanskimi Hrvati, saj so oni sami zelo dobro zastopani v kulturnem prostoru. Pogostejše sodelovanje jim preprečuje tudi pomanjkanje časa. Zelo dobro sodelovanje pa imajo z bošnjaškimi društvi, večkrat nastopajo tudi na njihovih folklornih festivalih. Z avstrijskimi kulturno-umetniškimi društvi sodelujejo na način medsebojnih pozivov na dogodke (po intervju, Miroslav Piplica 2016). V kulturnem društvu bosanskih Hrvatov Rubina Beč pa bodo kljub temu letos nastopili na poroki med Avstrijcem in Hrvatico.

4.2. ZAKLJUČKI

Po mnenju predsednika Hrvaškega kulturnega društva Napredak Filipa Zloušića so se Hrvati v večinsko avstrijsko družbo na Dunaju odlično vklopili, ampak vseeno obstaja neka dvoličnost v smislu: »V tolikšni meri, kot Hrvati lažejo, da so se integrirali v avstrijsko družbo, v tolikšni meri se jih tudi Avstrijci izogibajo.« Razlike v mentalnih sklopih naj bi bile enostavno previsoke, saj je za Avstrijce značilen individualizem, za vse narode z Balkana pa življenje v stiku s skupnostjo. Vendar so se po mnenju Miroslava Piplice na splošno gledano Hrvati zelo dobro situirali, zelo malo jih je na Zavodu za zaposlovanje, še veliko manj njih pa je vpletenih v kriminalne aktivnosti.

Kar se tiče politične scene na Balkanu, so po mnenju predsednika Kulturno-umetniškega društva Bosanska Posavina Luke Mijatovića Hrvati na Dunaju v veliki večini pasivno privrženi politični desnici, vendar za aktivno sodelovanje v političnem življenju Hrvaške niso tako zainteresirani, saj je na zadnjih volitvah glasovalo zelo malo Hrvatov, ki prebivajo v Avstriji. Predsednik Kulturno-umetniškega društva BH Rubina Beč Ivan Jarić opaža tudi, da otroci, ki so bili rojeni v Avstriji, sami sebe doživljajo za še večje Hrvate, kot so se doživljali pripadniki generacij, ki so se priselile v to mesto.

Kar se tiče političnega življenja na Dunaju, pa večina Hrvatov simpatizira s politično stranko SPÖ, kot skupnost pa so po splošnem mišljenju sogovorcev vse bolj aktivni v dunajski politični sferi. Obstajal je celo poskus, da se vzpostavi stranka hrvaških

priseljencev a so pobudniki hitro uvideli da nimajo možnosti za nek konkreten rezultat, saj je hrvaška skupnost kljub svoji številčnosti še vedno premajhna, vsi njeni člani pa tudi nimajo volilne pravice.¹⁶ Na tem nivoju stranka najverjetneje še dolgo časa ne bo obstajala, zato največji potencial sogovorniki vidijo v podpori oseb na njihovi izobraževalni poti.

Hrvaška skupnost se sodeč po mišljenju sogovorcev trenutno še ni sposobna politično aktivirati, saj so ljudje, ki so sposobni za delovanje tovrstnega tipa obrnjeni k svojim privatnim interesom, v najboljšem primeru se pojavijo na Hrvaškem balu. V hrvaški skupnosti so torej zelo slabo politično aktivni, med seboj se povezujejo zgolj skozi dogodke vezane za kulturna društva, ne pa tudi skozi politično participacijo. Neke dolgoročne skupne politične strategije trenutno še ni opaziti. Obstaja pa združenje hrvaških podjetnikov, ki združuje vse zainteresirane hrvaške podjetnike v Avstriji.¹⁷ Kljub temu pa povezovanje s podjetji iz njihovih matičnih držav še vedno ostaja na zelo nizkem nivoju, napredek na tovrstnem področju jim po splošnem mnenju sogovorcev preprečujejo previsoke stopnje korupcije v vseh institucijah le-teh držav.

4.3. GRADIŠČANSKI HRVATI

Gradiščanski Hrvati so na tleh Avstrije prisotni že dobrih 5 stoletij. Prvič se omenjajo leta 1533, čeprav so se priselitve le-teh dogajale že prej. Na Dunaju po podatkih predsednice Avstrijsko Hrvaškega centra trenutno živi od 10 do 15 tisoč gradiščanskih Hrvatov. »Velik del njih na Dunaju prebiva samo med tednom zaradi službenih obveznosti, čeprav je tedenskih migrantov danes veliko manj kot prej zaradi izboljšanih možnosti dnevne mobilnosti.« (intervju, Gabriela Novak Karall 2016).

Zvezna država Gradiščanska obstaja že od leta 1921. Leta 1918 se je zgodil razpad Avstro-Ogrske monarhije, tu pa se je pojavilo vprašanje obmejnega dela (ali bo pripadel Madžarski ali Avstriji, situacija je bila podobna tisti na avstrijskem Koroškem). Gradiščanski Hrvati so v tem obdobju v veliki meri emigrirali v čezoceanske države, veliko pa jih je odšlo tudi na Dunaj. »V Gradiščanski danes tako živi okrog 30.000 Hrvatov.« (intervju, Gabriela Novak Karall 2016).

Na Dunaju imajo že od leta 1934 tudi svoje kulturno društvo, od katerega se je leta 1948 ločil Hrvaški akademski klub (to je bilo društvo študentov, ki so študirali na Dunaju). Leta 2008 se je ime »Hrvaško Gradiščansko kulturno društvo na Dunaju« okrajšalo na

---

¹⁶ Od približno 120.000 Hrvatov, ki prebivajo v Avstriji, jih ima samo 40.000 avstrijsko državljanstvo in s tem tudi pravico do udeležbe na vseh volitvah.

¹⁷ <http://www.uhpa.at/>

»Hrvaški center na Dunaju«, sam smisel delovanja pa se je razširil na celotno hrvaško skupnost. Istega leta so začeli delati na projektu vzpostavljanja dokumentacijskega centra za vse Hrvate v Avstriji in druge narodne manjšine.

Na Gradiščanskem obstaja krovna organizacija z imenom Hrvaško kulturno društvo, ki je najstarejša in največja (obstaja že od leta 1929, po njenem vzoru je bilo ustanovljeno Hrvaško Gradiščansko kulturno društvo na Dunaju). Delujejo po celotni regiji Gradiščanske, v največjem delu hrvaških vasi na Gradiščanskem imajo svoje mestne podružnice. V tem društvu poskušajo ponuditi vse, kar je vezano na gradiščanske Hrvate, hrvaški jezik in kulturo.

4.3.1. DELOVANJE HRVAŠKEGA CENTRA NA DUNAJU

Za razliko od Gradiščanske, kjer je do neke mere vzpostavljena struktura, ki funkcionira v hrvaškem jeziku, se tu na Dunaju ta struktura še mora instalirati (v Gradiščanski imajo tako npr. vrtec, klub upokojencev itd.). Delovanje centra na Dunaju pa se prav tako menja s spremembami splošnega načina življenja ljudi, ki živijo v tem mestu. Na začetku so se v tem centru sestajali, da so si med seboj pomagali poiskati stanovanja, službe, tečaje nemškega jezika ... Potrebe so bile povsem drugačne kot danes. Na začetku so se sestanki odvijali izključno v nedeljo po hrvaški maši (po intervju, Gabriela Novak Karall 2016).

V centru se povezujejo s pripadniki avtohtonih manjšin na Dunaju. So člani Dunajske delavske skupnosti za vprašanje narodnih manjšin, kjer so zastopane vse narodne skupine (avstrijski center za narodne skupnosti pod nazivom Österreichisches Volksgruppenzentrum) in s katerimi sodelujejo na področju pravic in položaja narodnih manjšin. Povezujejo se tudi z nedavno priseljenimi Hrvati in drugimi narodi bivše Jugoslavije, to sodelovanje pa pravzaprav obstaja še iz časov, ko so ljudje iz bivše Jugoslavije prihajali kot »Gastarbeiteri« (po intervju, Gabriela Novak Karall 2016).

Z vsemi priseljenci so navezali kontakte prek jugoslovanske ambasade, razen s tistimi priseljenci s Hrvaške, ki so na Dunaj prišli v času po Hrvaški pomladi. Le-ti se niso zatekali v jugoslovanske ustanove, ampak so poskušali navezovati kontakte s Hrvati, hrvaška društva pa so bila tedaj vezana izključno na gradiščanske Hrvate. Velik del se jih je včlanilo v ta društva in se avtomatično priključilo njihovim aktivnostim (po intervju, Gabriela Novak Karall 2016). Hrvaško kulturno društvo na Dunaju je na to dejstvo

odreagiralo tako, da so v sedemdesetih letih spremenili svoj statut v točki, ki opredeljuje, kdo je lahko član društva. Tako so v statutu razširili možnost članstva na vse Hrvate in ljudi, ki so bili vezani na podporo ciljev in smisla delovanja tega društva, s tem pa se je samo društvo odprlo za vse ostale narode.

Gradiščanski Hrvati na Dunaju so imeli tudi svojega pastora, ki je do leta 2004 živel na Dunaju, poleg svoje funkcije pa je v semenišču tudi vodil maše. Po njegovi smrti je ta proces odšel pod okrilje škofije Železno, tedanji škof pa je imenoval župnika iz Gradiščanske kot pristojnega za gradiščanske Hrvate na Dunaju. Enkrat mesečno se maša zanje izvede v dunajski cerkvi Svetega Petra, enkrat mesečno pa prostore centra preuredijo v prostor za mašo.

4.3.2. OCENA TRENUTNEGA STANJA SKUPNOSTI

Kot glavno sredstvo proti popolni asimilaciji v avstrijsko družbo smatrajo to, da obdržijo hrvaški jezik. Sogovornica Gabriela Novak meni, da le-ta že v drugi generaciji priseljenih Hrvatov popolnoma izginja. Pritisk gospodarskega napredka je tako visok, da je ljudem težko razložiti, da je ohranitev identitete dejansko voda na mlin le-temu. Ohranitev hrvaškega jezika smatrajo kot del domače naloge, na tej osnovi želijo zagnati projekt celotnega šolskega ustroja od osnovne šole do mature. Optimalna ponudba za hrvaško skupnost naj bi bilo učenje skozi formalno izobraževanje, za izvedbo tega projekta pa bi morali prepričati hrvaška društva in predvsem starše otrok, da se tako vzpostavijo osnovni pogoji za reševanje zakonskih, finančnih in drugih ovir (po intervju, Gabriela Novak Karall 2016).

Gradiščanski Hrvati so v primerjavi z manjšinami iz bivše Jugoslavije v prednosti, ker obstaja proračun, ki je namenjen avtohtonim manjšinam. Za vsako takšno manjšino je vzpostavljen narodni svet, ki svetuje vladi o potrebah narodnih manjšin, obenem pa se bori za pridobivanje zadostne količine finančnih sredstev iz predhodno omenjenega proračuna (načeloma je za vsako avtohtono manjšino na razpolago že vnaprej predvidena količina finančnih sredstev). Iz tega naslova Hrvaški center na Dunaju pridobiva sredstva, s katerimi lahko pokrije največji del rednih stroškov, kar se tiče infrastrukture. Ostala sredstva pridobivajo od Ministrstva za izobraževanje, Ministrstva za kulturo in zelo majhno vsoto tudi s Hrvaške (moja sogovornica meni, da je Slovenija v preteklosti veliko bolj podpirala Koroške Slovence kot Hrvaška gradiščanske Hrvate).

Vsako leto organizirajo tudi Hrvaški bal, ki predstavlja najprestižnejšo prireditev pod okriljem Hrvatov na Dunaju, za organizacijo tega dogodka pa pridobivajo sredstva tudi od sponzorjev. Leta 2017 se bo tako izvedel že 70. bal gradiščanskih Hrvatov.

Na splošno ni skrbi, da bi gradiščanski Hrvati izginili. Zadnjih 10 do 15 let se pripadnost gradiščanskih Hrvatov veže tudi na področje domačih vasi. Eden izmed glavnih razlogov za to je ta, da ljudem preprosto ni potrebno več ostajati na Dunaju, saj so se zameglile razlike med ruralnimi in urbanimi področji. Vasi pridobivajo vse več urbanih lastnosti in na ta način postajajo neka majhna mesteca, kar posledično vse več ljudi ponovno veže na Gradiščansko, s tem pa se menja tudi status Dunaja kot pomembnega faktorja za gradiščanske Hrvate (po intervju, Gabriela Novak Karall 2016).

5. SRBSKA SKUPNOST

Srbi so na Dunaju prisotni že od konca 17. stoletja naprej, v 18. in 19. stoletju je to mesto predstavljalo pomembno duhovno središče srbske inteligence. Leta 1860 se je na Dunaju odprla tudi prva srbska pravoslavna cerkev, ki se ji je leta 1893 pridružila cerkev Sveti Sava v tretjem dunajskem okrožju. Za tem so se odprle še srbske pravoslavne cerkve v drugem, šestnajstem in sedemnajstem okrožju. Eden izmed največjih in najpomembnejših srbskih umov in poetov Vuk Stefanović Karadžić je na Dunaju živel več kot 50 let, kjer je napisal tudi svoj slavni slovar srbskega jezika, srbski filozof in pisatelj Dositej Obradović pa je na Dunaju študiral in živel šest let (Medien-Servicestelle Neue Österreicher/Innen 2014).

Zaradi prisotnosti predhodno omenjenih posameznikov (tudi številnih drugih) in verskih objektov v tem mestu je Zveza Srbov v Avstriji leta 2010 vložila zahtevo po pridobitvi statusa narodne manjšine, saj naj bi srbska skupnost poleg številčnega izpolnjevala tudi pogoj kontinuitete, na osnovi katerega morajo »v evropskem kontekstu imeti pripadniki narodnih manjšin tudi dolgotrajno in trdno vez s svojo državo.« (Roter 2007: 24).

V večji meri so se Srbi začeli priseljevati po podpisu sporazuma med Avstrijo in bivšo Jugoslavijo leta 1966, tako kot vse ostale skupnosti iz bivše Jugoslavije. »Velika večina delavcev je prišla na Dunaj, kjer so se zaposlili v številnih tovarnah.« (Medien-Servicestelle Neue Österreicher/Innen: 2014).

Avstriji danes živi približno 300.000 ljudi s srbskimi koreninami, kar jih uvršča na drugo mesto po številčnosti med prebivalci drugih narodnosti v Avstriji (na prvem mestu so Nemci). Srbska skupnost na Dunaju pa šteje približno 160.000 pripadnikov (po mnenju večine mojih sogovornikov), s tem pa predstavlja največjo priseljeniško skupnost v tem mestu, obenem pa tudi največjo skupnost srbskih izseljencev na svetu (če upoštevamo dejstvo, da Srbi v Chicagu niti slučajno niso več tako tesno povezani z matico kot Srbi na Dunaju). Izvorno prihajajo iz celotne bivše Jugoslavije, velika večina pa jih vseeno ima srbske korenine. Leta 2013 je celotno srbsko skupnost v Avstriji dopolnjevalo tudi 2148 študentov s srbskim državljanstvom (Medien-Servicestelle Neue Österreicher/Innen 2014).

5.1. KULTURNO ORGANIZIRANJE SRBOV NA DUNAJU

Na Dunaju že več kot 35 let obstajajo klubi in društva, v katerih se zbirajo prebivalci srbske nacionalnosti. V tovrstnih društvih se aktivnosti odvijajo predvsem na športnem in kulturnem platnu. »Skupnost srbskih klubov na Dunaju je v organizacijskem smislu najstarejša in najbolj urejena skupnost srbskih izseljencev na svetu, ki na nek način že dlje časa sodeluje z institucijami iz Avstrije, Bosne in Hercegovine ter iz Srbije.« (intervju, Borislav Kapetanović 2016).

Kot najstarejša, najbolj organizirana in največja skupnost imajo možnost plasirati svoja mišljenja na neki simbolni ravni, lahko se pritožujejo oz. demonstrirajo, sodelujejo na pomembnih razpravah itd. V primerjavi z drugimi krovnimi organizacijami priseljencev v Avstriji sebe smatrajo kot drugo najtesneje povezano (takoj za krovno organizacijo društev s turškim predznakom). V letu 2015 je ta skupnost organizirala 65 prireditev zelo širokega spektra (folklorni dogodki, gledališča za odrasle in otroke, književni večeri itd.), na nekaterih med njimi se je zbralo tudi do 700 ljudi.

Skupnost srbskih klubov na Dunaju trenutno šteje 10 društev/klubov s srbskim predznakom. Številni dogodki, predvsem na področju kulture in športa, privabijo na letni ravni preko 20.000 obiskovalcev iz Avstrije in držav zahodnega Balkana.

Skupnost je članica Zveze Srbov v Avstriji, krovne organizacije, ki združuje srbske klube iz vseh avstrijskih zveznih dežel. Posebno pozornost namenjajo sodelovanju z matično državo, tako da so na Dunaju v zadnjih letih, zahvaljujoč dobremu sodelovanju z Ministrstvom za kulturo in pisarno za izseljence Srbije, organizirana številna gostovanja gledališč iz številnih mest v Bosni in Hercegovini ter Srbiji (Banja Luka, Beograd, Kikinda, Kruševac, Novi Sad ...). Nekatero predstave so se, ko so za to obstajale tehnične

in finančne možnosti, odvile s prevodom v nemškem jeziku, tako da so se prilagodili tudi prisotnim Avstrijcem, s čimer so želeli doprinesti afirmaciji njihove kulture v dunajskem prostoru. Na gledaliških predstavah, ki jih organizirajo srbska kulturna društva, se pojavlja tudi veliko število študentov, določen del, ki jih študira primerljive discipline, pa se v delo društev tudi aktivno vključuje (Zajednica srpskih klubova u Beču 2016).

Številni od predhodno omenjenih dogodkov so v dobri meri sofinancirani s strani dunajskih institucij in nekaterih zveznih institucij, kot so Delovna komora Avstrije, Zveza sindikatov Avstrije, s katero ima skupnost dobre odnose. Vodstvo skupnosti se prav tako trudi, da vzdržuje dobre odnose z nosilci političnih odločitev na nivoju Avstrije kot tudi na nivoju Dunaja. Na ta način jih opozarjajo na vprašanja vezana na bivanje in integracijo srbskih imigrantov s ciljem poboljševanja njihovega statusa in enakovrednih možnosti na različnih področjih, posebej ko gre za pripadnike druge in tretje generacije migrantov, torej otrok in mladostnikov, kot tudi ohranitve njihove nacionalne in kulturne identitete (Zajednica srpskih klubova u Beču 2016).

Vsako leto dobijo od mesta Dunaj na osnovi projektnih prijav na občinske razpise približno 10.000 evrov finančnih sredstev. Sredstva, pridobljena na tej osnovi, se navadno porabijo za uspešno realizacijo kakšne manifestacije (najem dvorane, plačilo ozvočenja, ureditev osvetlitve ...) (po intervju, Borislav Kapetanović 2016).

Skupnost zelo obsežno dela na implementaciji kulturnih projektov v sodelovanju z raznimi društvi, ki jim na najrazličnejše načine pomaga do kvalitetnejšega načina dela. To pomeni da kulturno-umetniška društva skozi niz aktivnosti vršijo oz. sodelujejo pri ohranjanju jezika in nacionalne identitete. Delajo torej na izboljšanju integracije tistih, ki so v mesto prišli iz tujine. Preko kulture poskušajo vršiti tudi sodelovanje z drugimi nacionalnimi skupnostmi, saj želijo kulturo, ki je značilna za srbski narod, predstaviti tudi pri drugih narodih oz. skupnostih, Dunaj pa je idealno mesto za to (po intervju, Borislav Kapetanović 2016).

5.1.1. POVEZOVANJE Z DRUGIMI SKUPNOSTMI

V zadnjih časih opažajo trend, da se na folklornih prireditvah med publiko pojavlja vse večje število Avstrijcev, kar pripisujejo uspešni izvedbi akcije, v kateri so spodbudili svoje člane, da na svoje nastope vedno pozivajo tudi sošolce. Temu pripisujejo zelo velik pomen, saj je osnovna namembnost društev graditi mostove med avstrijskim avtohtonim prebivalstvom in njihovimi člani, ki so potomci priseljencev. Na letni ravni izvedejo dva

do tri projekte, kjer povabijo tudi društva z drugačnim etničnim predznakom, nastopajo pa tudi na okrožnih multikulturnih festivalih, kjer nastopi do 25 društev iz različnih držav. Tovrstne festivale zelo cenijo, saj se imajo tu priložnost pokazati tudi širši publiki, zato se potrudijo z izvedbo koreografije in pripravo neke tradicionalne jedi iz kraja, iz katerega izhaja določen član društva (po intervju, Borislav Kapetanović 2016).

Skupnost srbskih klubov je v marcu leta 1997, ko so bili vojni dogodki z Balkana še vedno zelo sveži, prva organizirala mednarodni folklorni večer in ob tej priložnosti povabila društva iz Bosne in Hercegovine, Hrvaške, Makedonije in Slovenije. Prvotni večer ni bil ravno najbolj uspešen, naslednje leto pa so zadevo ponovili – takrat so se odzvala vsa društva, zato je bilo tudi gledalcev veliko več (po intervju, Borislav Kapetanović 2016).

Najstarejše Kulturno-umetniško društvo v skupnosti je Jedinstvo, ki je pred razpadom Jugoslavije bilo namenjeno jugoslovanskim delavcem na Dunaju. Tovrstnega karakterja sta prav tako bila Kulturno-umetniško društvo Bambi in Branko Radičević, vsa društva pa so danes podedovali srbski priseljenci, ki so njihovo namembnost nagnili k izpolnjevanju kulturnih potreb Srbov na Dunaju. Ena izmed prvih oblik organiziranja Srbov so bili nogometni klubi, v času bivše Jugoslavije je na Dunaju obstajala celo jugoslovanska nogometna liga, v katero so bili ti klubi vključeni. Danes na Dunaju obstaja nogometni klub Kaiserebersdorf, ki sodeluje v avstrijski peti ligi. Vzpostavljeno je tudi Avstrijsko srbsko društvo, ki ima kot primarni cilj promocijo bilateralnih odnosov med obema državama (le-to društvo organizira tudi tradicionalni Svetosavski bal na Dunaju).

Kulturno-umetniško društvo Podvrška z Dunaja pa je bolj gospodarsko usmerjeno (na tej osnovi je trenutno edinstveno na Dunaju), saj imajo člani v srednjeročnih načrtih zagon kmetijskega gospodarstva in turizma v vasi na vzhodu Srbije, iz katere izhajajo. Če bodo v tem uspešni, se bo to vneslo kot dolgoročna strategija in primarni cilj samega društva. Oživitev gospodarstva je idejni projekt, poslovni načrt pa je tak, da se skozi natečaje odpira prostor tudi ostalim investitorjem. Preko društva nameravajo organizirati podjetje v Podvrški, v katerem bi zaposlili ducat ljudi iz vasi (skupaj z upravno strukturo podjetja).

Druga ideja je krepitev planinskega turizma na dveh planinah nad vasjo. Le-te že sedaj konstantno obiskujejo planinci, za širšo priljubljenost pa bi se morale urediti planinske poti. Mnogo turističnega potenciala vidijo tudi na bližnji Donavi, ki je od vasi oddaljena samo 10 kilometrov. Za realizacijo vsake izmed idej pa bo nujno potrebno

sodelovanje z različnimi odseki v Srbiji, ki bi bili pripravljene komunicirati z njihovim društvom (po intervju, Momir Tabaković 2016).

5.2. ZAKLJUČKI

Srbi, kljub temu da predstavljajo največjo manjšino na Dunaju, po skoraj soglasnem mnenju sogovorcev, ne ponujajo ničesar otipljivega na dunajskem političnem parketu. »Od 160.000 Srbov jih ima približno 65.000 volilno pravico, vodilni politični igralci pa zelo malo delajo na tem, da vseh 65.000 dejansko sodeluje na volitvah.« (po intervju, Konstantin Dobrilović 2016). Na zadnjih volitvah se je celo pojavila zelo velika razcepljenost srbske skupnosti, ko so med seboj merile moči levo in desno orientirane stranke.¹⁸

Desno usmerjena stranka FPÖ je po mnenju njenega člana, Konstantina Dobrilovića, skozi svoje politično delo že leta nazaj prepoznala potencial v srbski skupnosti, člane katere so želeli vse bolj aktivirati za sodelovanje v političnem življenju. Aktivacija je bila mišljena skozi vključitev ljudi v delovanje aktivnosti stranke, ter na ta način nekatere izmed njih ustvariti v bodoče politike.

Konstantin Dobrilović, ki je član te stranke že devet let, je bil tako na začetku politične kariere podvržen najrazličnejšim opazkam na svoj račun. Razni časopisi pod taktirko priseljencev so ga napadali s fašističnimi in ustaškimi oznakami, pred tem pa se niso niti potrudili da bi ga spoznali, oz. da bi opravili kakšen intervju z njim, na katerem bi lahko pojasnil svoje razloge za participacijo v tedaj osovraženi politični stranki. Leta 2010 so ga tako sistematično blatili s karikaturami, in ga celo povezovali z vojnimi zločini v Jasenovcu. FPÖ je bila stranka, ki je bila takrat avtomatično uvrščena med fašiste, on, kot njen član, pa kot del te organizacije (po intervju, Konstantin Dobrilović 2016). Danes je situacija že precej drugačna in bolj naklonjena politični desnici.

Po mnenju predsednika Skupnosti srbskih klubov na Dunaju Borislava Kapetanovića za politične neuspehe Srbov obstajata dva razloga. Prvi razlog je dejstvo, da obstaja zelo malo Srbov, ki so se pripravljene resno politično angažirati, saj se na Dunaju politik ne more postati preko noči (kot se to lahko zgodi denimo v nekaterih državah bivše Jugoslavije). Na Dunaju so pogoji za politično participacijo zelo zahtevni, saj je politika na precej višjem nivoju kot v državah bivše Jugoslavije. Po drugi strani pa še vedno obstaja

---

¹⁸ Po zadnjih podatkih okrog 40 % zainteresiranih Srbov za politično življenje v Avstriji simpatizira z desničarsko stranko FPÖ, 54 % pa simpatizira s stranko na nasprotnem polu SPÖ.

velika nepripravljenost avstrijskih političnih strank, da se bolj odprejo za tujce in da jim dajo pomembnejšo pozicijo v političnih strankah oz. da bi te ljudi motivirali za bolj aktivno ukvarjanje s politiko, čeprav naj bi se zgodile določene pozitivne spremembe v času zadnjih volitev (po intervju, Borislav Kapetanović 2016).

Želja manjšin, da bodo tudi v prihodnje obstajale kot posebne skupnosti in »se ne bodo asimilirale v populacijo, ki jih obkroža, je samoumevna«, večja težava je »z obsegom izražanja te želje s strani pripadnikov skupnosti.« (Shaw 1992: 27). V srbski skupnosti pogosto pojavljajo obupani poskusi vstopa v parlament s parolami v slogu: »Glasujte, ker smo vaši!«. Številni povzpethniki želijo naključno vstopati v razne politične opcije brez osnove in brez kakršnih koli konkretnih idej. V politični svet tako vstopajo po neki inerciji, pogosto igrajo samo na karto: »Glasujte za nas, ker bomo ščitili vaše interese.« Tovrstni stihijski poskusi vstopa v politične strukture brez kvalitete, izobrazbe, predhodnih političnih izkušenj pa naj bi bili obenem refleksija stanja v njihovi matični državi« (po intervju, Darko Markov 2016).

Med kandidati na volitvah se pogosto pojavijo tudi ljudje, ki so že več desetletij na čelu nekih kulturnih društev, kjer jih je zelo težko odstaviti, saj smatrajo, da imajo zaradi sodelovanja v ustanovitvi društva vseživljenjski mandat. Na osnovi tovrstnega predsedstva poskušajo vstopiti v mestni parlament, kar se skoraj vedno izjalovi. Potem se pogosto pojavijo tudi kandidati, ki so sicer relativno uspešni v piramidalni prodaji zavarovanj in produktov raznih podjetij. Zaradi uspeha v poslovnem svetu jim ne uspe uvideti da je uspeh v politiki zasnovan na povsem drugih temeljih, kjer je potrebno vložiti več let trdega dela, zato so tudi njihovi praviloma poskusi k neuspešni (po intervju, Darko Markov 2016).

»Problem je tudi v tem, da najbolj sposobni in izobraženi priseljenci niso osredotočeni na politično participacijo, saj se večinoma ukvarjajo z vzdrževanjem karier na svojih področjih.« (intervju, Darko Markov 2016). Poleg tega so tudi karakteristične značilnosti srbskih priseljencev tako specifične, da je zelo težko dlje časa ostati politično priljubljen v tej skupnosti, kar potencialno sposobne posameznike dodatno odvrča od vključevanja na politični teren. Zato na površino izplavajo ljudje, ki so sicer že dejavni v aktivnostih nacionalnega tipa, a so vseeno premalo sposobni za sestavo kvalitetnega političnega programa, s katerim bi prepričali večje skupine volivcev. Zaradi površno sestavljenih (oz. celo neobstoječih) političnih programov so v očeh srbske skupnosti pogosto videni kot osebe, ki jih poskušajo zavesti oz. volitve izkoristiti le za svojo osebno promocijo.

Eden izmed razlogov nezainteresiranosti za politično participacijo naj bi tičal tudi v njihovi slavni neenotnosti v smislu: »Če bo na položaju nekdo, ki ga ne maram, ga zagotovo ne bom volil, četudi je iz moje skupnosti.« (po intervju, Darko Markov 2016). Ker gre za zelo temperamentno skupnost, je tudi prisotnost konfliktov relativno visoka, zato je težko najti osebo, ki bi ustrezala vsem ciljnim volivcem. Moji sogovorniki zato menijo, da je za uspeh na političnem obzorju Dunaja nujno potrebno potlačiti stare zamere med tu živečimi Srbi, kar pa kratkoročno predstavlja nemogočo misijo.

Konstantno se pojavlja tudi »grandiozna« ideja o odpiranju srbske šole in celo univerze, žal pa jim le-te še ni uspelo realizirati. Določeni Srbi na Dunaju vedno znova verjamejo v to idejo, čeprav so to pogosto samo napovedi brez konkretnega institucionalnega ozadja. V medije se tako pogosto plasirajo novice, kako v nemogočih razmerah organizirajo šolo in kako se določeni posamezniki zavzemajo za uresničitev te ideje (po intervju, Darko Markov 2016). Ker za temi projekti nikoli ni podpore matične države, se tudi te ideje izjalovijo, žal pa so tudi pobudniki nezadostno individualno podkovani v projektne in pravno-tehnične smislu ter na ta način podprti s spremljajočim osebjem (po intervju, Borislav Kapetanović 2016).

Projekt srbskih šol se po mnenju Konstantina Dobrilovića na Dunaju še ni uresničil, ker je bil do sedaj vedno napačno zasnovan in speljan ob napačnem času. Poleg tega osebe, ki so bile pobudniki teh akcij, nikoli niso hotele teh projektov speljati v sklopu skupnosti. Glavni problem vidi v tem, da se ljudje niso združili in ideje implementirali s skupnimi močmi, zato posamezniki pogosto tudi niso vedeli, na katero institucijo se morajo obrniti za pomoč pri realizaciji tega projekta.

Na osnovi mnenja intervjuvancev bi lahko zaključili, da Srbi kot skupnost ne krepijo svojega položaja v mestu, ker so nehomogeni, pogosto v konfliktu zaradi najbolj banalnih stvari in posledično nimajo enotnega mnenja na nobenem področju. Zaradi tega jih kot skupnost s strani avstrijskih institucij žal redko kdo jemlje resno. Poleg tega se pojavljajo številni primeri posameznikov, ki poskušajo uresničiti samo svoj osebni interes (po intervju, Momir Tabaković 2016). Kot zanimivost naj navedem še, da po mnenju skoraj vseh sogovorcev Turki v Dunaju predstavljajo veliko močnejši politični faktor, čeprav imajo Srbi veliko številčnejšo populacijo v smislu volilne pravice.

6. SKLEP

»Kot tujec na Dunaju ne boste nikoli popolnoma integrirani, ker iz tujine prinašate s seboj nekaj drugega, zato vas domačini ne bodo nikoli razumeli, poleg tega pa vas ne bodo popolnoma sprejeli – gre se za neke vrste odpor pred nepoznanim.« (intervju, Filip Zloušić 2016). Po mnenju sogovorcev se je velika večina priseljencev iz bivše Jugoslavije kljub temu zelo dobro ekonomsko integrirala v večinsko avstrijsko družbo, saj so skoraj vsi med njimi zaposleni. Med jugoslovanskimi narodi naj bi obstajala tradicija delovnih navad, zato si priseljenci iz tovrstnih držav ne dovolijo ostati na socialni pomoči.

6.1. VZPOSTAVLJANJE DUNAJA KOT ZAGONSKEGA CENTRA

Splošno mnenje intervjuvancev je, da domačini v državah bivše Jugoslavije ne kažejo prevelikega interesa za sodelovanje v gospodarskem smislu. V izseljencih naj ne bi videli oseb, ki bi jim morale dajati navodila, kako »opravljati posel«, zelo otežena pa je tudi komunikacija s politiki v teh državah. Glavni problem naj bi torej tičal v nepripravljenosti ljudi v državah bivše Jugoslavije, da učinkovito sodelujejo s potencialnimi investitorji.

Da bi se investicije v države bivše Jugoslavije okrepile, bi se moral, po mnenju večine sogovorcev, sistem v teh državah korenito spremeniti. Države, nastale iz bivše Jugoslavije, so prizadete z nestabilnim sistemom in previsoko stopnjo institucionalne korupcije. Številni posamezniki so že želeli poskušati izpeljati konkretne projekte, a jih je državni sistem zaviral brez najmanjšega znaka podpore. Po določenem času so se ti investitorji umaknili, ker so uvideli, da v teh državah v strukturah oblasti vsi skrbijo samo za pridobitev »svojega deleža«. Na osnovi teh primerov smatrajo, da tamkajšnji politiki pod vplivom podkupnin načrtno zavirajo investicije iz tujine. Zaradi visoke stopnje tveganja redko kdo z Dunaja želi vlagati v te države, zato svoja sredstva raje vlagajo v projekte, ki so povezani z mestom Dunaj, kjer so le-ta tudi racionalno porabljeni (medtem, ko se na Balkanu ogromno denarja porabi samo za pridobivanje najrazličnejših dovoljenj).

6.2. POLITIČNI VIDIK INTEGRACIJE

Aktivnosti v tej smeri obstajajo na vseh nivojih, v političnem smislu se namreč pri vseh narodih poskušajo vzpostaviti vezi z novo domovino. Avstrijske oblasti pa vas v isti sapi ne želijo imeti za pripadnike neke druge nacije. V predhodnem mandatu zvezne vlade

je le-ta vsebovala tudi dva ministra, ki sta bila pripadnika hrvaške manjšine v Avstriji. Na ministrski mesti sta se povzpela na osnovi članstva v politični stranki in ne kot predstavnika manjšin, saj manjšine v Avstriji nimajo svojih strank, Avstrija v tem smislu igra »očime« in »mačehe« (po intervju, Filip Zloušić 2016).

Osnovni problem v skupnostih iz bivše Jugoslavije na Dunaju je tavanje v temi, saj še vedno ne morejo poiskati nekega dolgoročnega cilja v avstrijski družbi. Pravzaprav tudi vsaka skupnost posebej iz držav bivše Jugoslavije nima enotne strategije. Vse skupnosti so zelo aktivne v smislu kulturnih dogodkov na vseh nivojih, a vseeno ne uspejo zagnati nič konkretnega v političnem smislu.

Problem se nadgradi s tem, da priseljenci niso osredotočeni na življenje v Avstriji, ampak pogosto svojo pozornost usmerjajo na procese v matičnih državah. Čeprav se ne zgodi veliko medetničnih konfliktov na Dunaju, se jih politični nemiri na Balkanu vseeno dotaknejo, pogosto pa tudi spletni portali iz priseljeniških skupnosti formulirajo svoje članke tako, da le-ti spodbujajo nestrpnost med narodi. Velik problem je tudi v tem, da je večina priseljencev skoncentrirana v spodnjem delu dunajske razredne strukture, zaradi česar se tudi njihovi potomci osredotočajo zgolj na poklicno izobraževanje.¹⁹ S tem se nadaljuje trend nezainteresiranosti v visokem političnem in institucionalnem življenju Dunaja. Politika v Avstriji jih ne zanima delno tudi zato, ker gre v tem primeru za zelo stabilno državo, v kateri politične turbulence, podobne tistim v predhodno omenjenih državah, ne obstajajo. Zato ne pripisujejo prevelikega pomena temu, kdo bo zmagal na volitvah v Avstriji. Toda ta trend postopoma izginja, še posebej pri mladih ljudeh (po intervju, Konstantin Dobrilović 2016).

Politična participacija priseljencev z območij bivše Jugoslavije je še vedno na nizkem nivoju, saj je kljub vsem predhodno naštetim osebam še vedno zelo malo ljudi, ki se aktivno ukvarjajo s politiko. Že aktivni politiki pa delajo zelo malo na tem, da se priseljence spodbudi k dodatni participaciji v političnem svetu mesta Dunaj. Zelo pogosto se s tem vprašanjem ukvarjajo samo od volitev do volitev, zato za kakšne resnejše projekte zmanjka strukturne in logistične podpore s strani strank (po intervju, Konstantin Dobrilović 2016).

Problem je tudi v avstrijskih političnih strankah, ki pripadnike manjšin vključujejo v svoje vrste, da bi na ta način zbrale čim več glasov, vendar so vsi priseljenci, ki

---

¹⁹ Kot velik problem na Dunaju smatrajo dejstvo, da tudi mladina, izobražena v državah bivše Jugoslavije, nima zaposlitve primerne nivoju svoje izobrazbe (večinoma gre za visoko izobražene posameznike).

kandidirajo v avstrijskih strankah, zelo malo napredovali, saj so skoraj vsi postavljeni na pozicije, kjer nimajo možnosti za zmago (po intervju, Filip Zloušić 2016). Denimo SPÖ, ki je med njimi najbolj priljubljena in načelno videna kot ugodna stranka za priseljene kandidate iz njihovih skupnosti, te kandidate postavlja na zelo nizka volilna mesta.²⁰ S tem jim že v osnovi izniči možnost za vstop na kakršnokoli pomembnejšo funkcijo. Medtem pa ironično stranka FPÖ, ki je imela v preteklosti izrazito protipriseljska (včasih tudi rasistična) stališča, s svojimi potezami dokazuje bolj iskreno željo po vključevanju pripadnikov manjšin v dunajsko politično življenje. Ilija Tufegdžić je tako preko predhodnih volitev postal odbornik v 15. okrožju, Konstantin Dobrilović je šef kabineta namestnika župana Dunaja Johana Gudenusa, Nemanja Damnjanović pa se je prebil v deželni zbor (po intervju, Konstantin Dobrilović 2016).

»Na zadnjih volitvah se je pojavilo določeno število politično angažiranih posameznikov, nekatere stranke (FPÖ in ÖVP) pa so na letošnjih volitvah ponudile večje možnosti tujcem.« (intervju, Bora Kapetanović 2016). To je objektivno gledano dobra gesta, saj je nujno, da se mladi, ki so tu rojeni, vključijo v politično življenje, kar je pomembno zaradi samih skupnosti, ki v tem primeru lahko spremljajo problematiko. Borislav Kapetanović meni, da gre skupnost v tej smeri in da se bo v obdobju naslednjih desetih let pojavilo večje število mladih ljudi z območja bivše Jugoslavije, ki se bodo vključili v politiko.

Pojavlja se tudi to, da se politiki iz bivše Jugoslavije, ki so člani nasprotujočih si strank, medsebojno označujejo z zelo nizkotnimi kvalifikacijami, kar zagotovo ni voda na mlin političnemu napredku celotne skupnosti. Na tej osnovi celotna situacija deluje, kot da v strankah predstavljajo samo partijske vojake, ki se borijo za višje interese tovrstnih strank in ne za interese skupnosti, ki so jih izvolile (po intervju, Konstantin Dobrilović 2016). Priseljenci v političnih strankah lahko namreč odigrajo veliko pomembnejšo vlogo graditeljev mostov med političnimi strankami na Balkanu in političnimi strankami v Avstriji, saj na ta način te stranke že gradijo medsebojna partnerstva (obisk stranke FPÖ v Banja Luki). Ob vsem tem pa je potrebno paziti tudi na avtohtono populacijo, da se le-ta ne bi počutila ogrožene oz. da ne bi dobila občutka, da obstajajo pretenzije s strani posameznih skupnosti po nasilnem prevzemanju njihovega ozemlja.

---

²⁰ Član stranke z jugoslovanskimi koreninami, ki je obetal zelo dober rezultat, je bil postavljen na 145. mesto na zadnjih volitvah s strani stranke SPÖ.

Zaradi vseh zgoraj navedenih razlogov so priseljenci iz bivše Jugoslavije na Dunaju trenutno nezadostno zastopani v najpomembnejših institucijah mesta, da bi lahko gradili center moči v samem mestu, ki bi imel politični vpliv v Avstriji in na Balkanu. Vseeno pa obstaja dokaj realna možnost, da bodo generacije, ki se šolajo na Dunaju, čez kakšno desetletje zagnale konkretno iniciativo za vzpostavljanje politične moči prebivalcev z jugoslovanskimi koreninami, saj se vse pogosteje pojavljajo kandidati s konkretnimi političnimi izkušnjami iz skupnosti jugoslovanskih priseljencev.

7. VIRI IN LITERATURA:

7.1. PISNI VIRI

Bešter, Romana

2007 'Integracija in model integracijske politike.' V: *Priseljenci*. Miran Komac, ur. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja. Str. 105-186.

Castles, Stephen

1995 *How Nation-States Respond to Immigration and Ethnic Diversity?* *New Community* 21(3). Str. 293-308.

Capotorti, Francesco

1979 *Study on the rights of persons belonging to ethnic, religious and linguistic minorities*. Sub-Commission for Prevention of Discrimination and Protection of Minorities.

Favell, Adrian

2001 (1998) *Philosophies of integration. Immigration and the idea of citizenship in France and Britain*. Second edition. New York: Palgrave in association with Centre for Research in Ethnic Relations, University of Warwick.

Hrvatsko kulturno društvo Napredak Austrija

2016 'Napretkova ljetna akademija u Beču ove godine najbrojnija'. Internetni vir: <<http://www.napredak.at/de/2016/napretkova-ljetna-akademija-u-becu-ove-godine-najbronija/>>, 19. 06. 2016

Ivanković, Borko

2009 *Serbische Migrantinnen und Migranten als Literaturschaffende in Österreich*. Dunaj: Universität Wien.,

Kymlicka, Will

1995 *Multicultural citizenship: a liberal theory of minority rights*. Oxford: Clarendon Press.

Lazić, Branko

2013 'Srbi u Austrijskoj politici'. Internetni vir:
<<http://branko-serbia.blogspot.si/2013/07/srbi-u-austriji.html>>, 10. 06. 2016

Magistrat der Stadt Wien

2016 'Bevölkerung nach Geburtsland und Geschlecht 2015 und 2016'.
Internetni vir:
<<https://www.wien.gv.at/statistik/bevoelkerung/tabellen/bevoelkerung-gebl-geschl-zr.html>>, 17. 06. 2016

Mayall, James

1995 'National identity and the revival of regionalism.' V: *Regionalism in world politics: regional organisation and international order*. L. Fawcett in A. Hurrell, ur. Oxford: Oxford University Press. Str: 169-198.

Medien-Serviceestelle Neue Österreicher/Innen

2014 'Bosnische Community in Österreich'. Internetni vir:
<http://medienserviceestelle.at/migration_bewegt/2014/10/08/bosnische-community-in-oesterreich/>, 10. 06. 2016

2015 'Kroatische Community: Rund 100.000 Personen'. Internetni vir:
<http://medienserviceestelle.at/migration_bewegt/2015/11/03/kroatische-community-rund-100-000-personen/>, 10. 06. 2016

2014 'Serbische Community zählt rund 300.000 Personen'. Internetni vir:
<http://medienserviceestelle.at/migration_bewegt/2014/03/11/serbische-community-zaehlt-rund-300-000-personen/>, 10. 06. 2016

Mercer

- 2016 'Quality of Living Rankings: 2016 city rankings'. Internetni vir:
<<https://www.imercer.com/content/mobility/rankings/index.html>>,
10. 06. 2016

Petrič, Ernest

- 1977 *Mednarodnopravno varstvo narodnih manjšin*. Maribor: Založba Obzorja.

Roter, Petra

- 2007 'Pojmovanje in opredeljevanje manjšin'. V: *Priseljenci*. Miran Komac, ur. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja. Str. 7-33.

RTS

- 2014 'Prosvjetin projekat škole srpskog jezika'. Internetni vir:
<<http://www.rts.rs/page/rts/sr/Dijaspورا/story/1518/vesti/1533869/prosvjetin-projekat-skole-srpskog-jezika.html>>, 23. 06. 2016

Szigetvari, András

- 2016 'Warum die Integration der Bosnien-Flüchtlinge klappte'. Internetni vir:
<<http://derstandard.at/2000030611094/Warum-die-Integration-der-Bosnien-Fluechtlinge-klappte-und-es-heute?ref=article>>, 10. 06. 2016

Shaw, Malcolm Nathan

- 1992 'The definition of minorities in international law.' V: *The Protection of minorities in human rights*. Y. Dinstein in M. Tabory, ur. Dordrecht, Boston in London: Martinus Nijhoff Publishers. Str. 1-31.

Stajić, Olivera

- 2012 'Nationalismus mit Migrationshintergrund'. Internetni vir:
<<http://derstandard.at/1353206887345/Nationalismus-mit-Migrationshintergrund>>, 14. 06. 2016

Statistični urad Republike Slovenije

2016 'Prebivalstvo po državi državljanstva, petletnih starostnih skupinah in spolu, Slovenija, letno'. Internetni vir:

<http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05E1008S&ti=&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/15_sestava_preb/05_05E10_drzavljanstvo/&lang=2>, 17. 06. 2016

2016 'Prebivalstvo po statusu aktivnosti in državi rojstva, Slovenija, letno'. Internetni vir:

<http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05G1002S&ti=&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/55_arhiv/12_05G10_soc_ekon_preb/&lang=2>, 17. 06. 2016

Statistik Austria

2016 'Bevölkerung mit Migrationshintergrund nach Bundesländern (Jahresdurchschnitt 2015)'. Internetni vir:

<http://www.statistik.at/web_de/statistiken/menschen_und_gesellschaft/bevoelkerung/bevoelkerungsstruktur/bevoelkerung_nach_migrationshintergrund/033241.html>, 10. 06. 2016

Zajednica srpskih klubova u Beču

2016 'Kako je sve počelo – Wie alles begann'. Internetni vir:

<<http://www.wien.serben.at/index.php?option=content&task=view&id=135&Itemid=159>>, 08. 06. 2016

7.2. USTNI VIRI

Bogaljević, Kemal, intervju, Dunaj, 12. 04. 2016 (predsednik Kulturno umetniškega društva Behar).

Ćatić, Mugdim, intervju, Dunaj, 20. 03. 2016 (predsednik Društva Bosna na Dunaju).

Dobrilović, Konstantin, intervju, Dunaj, 25. 05. 2016 (vodja kabineta namestnika župana občine Dunaj – Johana Gudenusa, član avstrijske politične stranke FPÖ).

Herak, Semir, intervju, Dunaj, 20. 03. 2016 (umetniški vodja v Kulturno umetniškem društvu Ljiljan).

Husagić, Ahmed, intervju, Dunaj, 12. 04. 2016 (član avstrijske politične stranke SPÖ, zaposlen na uradu za integracijo in raznolikost).

Kapetanović, Borislav, intervju, Dunaj, 23. 03. 2016 (predsednik Skupnosti srbskih klubov na Dunaju).

Markov, Darko, intervju, Dunaj, 19. 03. 2016 (nekdanji predsednik Kulturno umetniškega društva Reč-Boja-Ton).

Novak Karall, Gabriela, intervju, Dunaj, 12. 04. 2016 (predsednica Hrvaškega centra na Dunaju).

Mehmedović, Ismet, intervju, Dunaj, 22. 05. 2016 (predsednik Interkulturalne iniciative Wien).

Mijatović, Luka, intervju, Dunaj, 18. 03. 2016 (predsednik Kulturno umetniškega društva Bosanska Posavina).

Piplica, Miroslav, intervju, Dunaj, 18. 03. 2016 (predsednik Avstrijsko hrvaške skupnosti za kulturo in šport).

Rustemović, Hajra, intervju, Dunaj, 13. 05. 2016 (predsednica Kulturno umetniškega društva Bosona).

Salihović, Fahra, intervju, Dunaj, 21. 04. 2016 (predsednica ruštva Srebrenica-Wien).

Slipac, Adis, intervju, Dunaj, 09. 03. 2016 (predsednik nevladne organizacije Mostovi).

Tabaković, Momir, intervju, Dunaj, 17. 03. 2016 (predsednik Kulturno umetniškega društva Podvrška).

Zloušić, Filip, intervju, Dunaj, 09. 04. 2016 (predsednik Hrvaškega kulturnega društva Napredak).

8. PRILOGA

8.1. RAZISKOVALNI VPRAŠALNIK

Vprašanja za katera menite, da niste kompetentni lahko brez problema označite in mi jih pošljete nazaj ali pa mi to sproti omenite na intervjuju:

Uvod (1-5min):

1. Smernice za literaturo, ki je povezana s priseljenci iz bivše Jugoslavije na Dunaju.
2. Trenutna številčna situacija priseljencev iz bivše Jugoslavije na Dunaju.

Integracijski del (30-40min):

3. Začetki politične organizacije priseljencev iz bivše Jugoslavije na Dunaju. Naziv prvih političnih strank (če so kdaj obstajale). Stopnja organiziranosti etničnih skupin v političnem smislu/stopnja vključenosti pripadnikov različnih etničnih skupin iz bivše Jugoslavije na političnem parketu Dunaja.
4. Trendi v organizaciji etničnih skupnosti (vse večja ali vse manjša koncentracija projektov, vse širši ali vse ožji manevrski prostor delovanja). Najboljši časi v organizacijskem smislu za etnične skupnosti (ali ti časi šele prihajajo ali so že mimo). Povezovanja z:
  - Organizacijami, vezanimi za priseljence iz bivše Jugoslavije v medetničnem smislu,
  - Organizacijami, ki so aktivne v državah bivše Jugoslavije,
  - Organizacijami iz Avstrije, ki se ne vežejo za prostor bivše Jugoslavije,
  - Verskimi organizacijami.
5. Integracija v večinsko avstrijski družbo v odnosu na druge etnične manjšine, ki niso iz prostorov bivše Jugoslavije,
6. Vpliv uspešnih »jugoslovanskih imigrantov« iz Dunaja na politične/gospodarske procese v državah bivše Jugoslavije.
7. Etnične skupnosti iz bivše Jugoslavije na Dunaju čez 3 leta/10let. Srednjeročni, dolgoročni trendi v smislu krepitve/upadanja moči skupnosti.

Vloga Dunaja v prihodnosti (5-15min):

8. Intelektualna sredina, ki se koncentrira na Dunaju kot potencialna osrednja skupnost za krepitev gospodarstva na Balkanu.
9. Terciarnе, kvartarne generacije. Skupnosti iz bivše Jugoslavije krepijo svoj politični in institucionalni položaj (zaradi konstantnega priliva priseljencev in rojevanja novih generacij) ali so generacije rojene v Avstriji obrnjene k izgradnji avstrijske identitete.

IZJAVA O AVTORSTVU

diplomskega dela

Spodaj podpisani/-a _____,

z vpisno številko _____,

sem avtor/-ica diplomskega dela z naslovom:

_____
_____

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- sem diplomsko delo izdelal/-a samostojno pod mentorstvom (naziv, ime in priimek)

_____

in somentorstvom (naziv, ime in priimek)

_____

- soglašam z javno objavo elektronske oblike diplomskega dela na spletnih straneh FF.

V Ljubljani, dne _____ Podpis avtorja/-ice: _____